

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

Jitka Maixnerová

3. ročník – prezenční studium

Česká filologie

Neologizmy v současné slovní zásobě studentů středních škol v Králíkách

Neologism in a recent lexicon intermediate school students in Králíky

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Bláha, Ph.D.

Olomouc 2009

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou bakalářskou práci vypracovala (pod vedením vedoucího bakalářské práce) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu. Rozsah práce činí 83 708 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 29. 4. 2009

.....

Poděkování

Děkuji PhDr. Ondřeji Bláhovi, Ph.D. za ochotu při vedení mé práce, za cenné podněty a vhodné připomínky. Rovněž bych chtěla poděkovat Mgr. Darině Hradilové, Ph.D., že jsem mohla pro svoji práci použít dotazník, který byl vytvořen v jejím semináři a za prvotní podnět k napsání bakalářské práce věnované právě problematice neologizmů.

Obsah

Obsah	4
Úvod	7
I. Neologizmy v českém jazyce	10
1. Vymezení pojmu neologismus	10
2. Motivace vzniku neologizmů	11
3. Tvoření neologizmů	12
4. Klasifikace neologizmů	15
4.1 Klasifikace z hlediska vrstev českého jazyka	15
4.2 Klasifikace neologizmů z hlediska jejich původu	16
4.3 Klasifikace neologizmů dle jejich perspektivnosti	18
5. Psychosociální prostředí školy	21
II. Neologizmy v užívání studentů středních škol	23
1. Metodika výzkumu	23
1.1 Dotazník	23
1.2 Vytvoření dotazníku	24
1.3 Sběr materiálu	25
2. Zpracování sebraného jazykového materiálu	26
2.1 Výsledky, vyhodnocení dotazníku	26
2.1.1 Základní znalost neologizmů	26
2.1.2 Porozumění významu neologizmů a neosémantizace	35
2.1.3 Sémantické rozlišení adjektiv	38
2.1.4 Ortograficko-ortoepická adaptace anglicizmů v českém jazyce	40
2.1.5 Prefixy <i>profí-</i> a <i>euro-</i> v praktickém užití	43
2.1.6 Neologizmy versus učitelé	45
2.1.7 Zamyšlení respondentů nad podstatou neologizmů	46
III. Grafické znázornění výsledků	50
Závěr	54
Použitá literatura	57

Anotace

Téma: Neologizmy v současné slovní zásobě studentů středních škol v Králíkách

Autor: Jitka Maixnerová

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Bláha, Ph.D.

Cílem této práce je analyzovat schopnost porozumění neologizmům a neologickým procesům mezi studenty středních škol v Králíkách, s přihlédnutím na odlišnou koncepci jejich studia. K získání jazykového materiálu je užitá metoda dotazníku, který obsahuje náhodně vybrané neologizmy a neologické projevy současné slovní zásoby. Průzkumem mezi středoškolskou mládeží si ověříme skutečnou živost vybraných neologizmů a stupeň jejich perspektivity proniknout do centra slovní zásoby českého jazyka.

Základem práce je tedy vyhodnocení výsledků dotazníku, který vyplnili studenti středních škol, a jejich následná slovní interpretace. Vhodně sestavený dotazník podává relevantní výsledky vzhledem k vymezené problematice, kterou tvoří zjištění znalostí neologizmů v dané skupině uživatelů, frekvence užívání neologizmů, porozumění neologizmům a problematika neosémantizace, zjištění ortograficko-ortoepické adaptace anglicizmů v českém jazyce, průzkum praktického užívání konkrétních slovotvorných prostředků (zde prefixy *profi-* a *euro-*), zjištění percepce neologizmů mezi učiteli a interpretace názorů a úvah respondentů vztahujících se k podstatě neologizmů.

Získaný jazykový materiál je vyhodnocen, interpretován a graficky znázorněn. Závěrečné výsledky vykazují výrazné rozdíly ve vnímání, četnosti užívání a významovou ustáleností vybraných neologizmů mezi studenty gymnázia a učiliště.

Klíčová slova: neologizmus – slovní zásoba mládeže – frekvence užívání neologizmů - perspektivita neologizmů – neosémantizace – polysémie – anglicizmy.

The purpose of this thesis is to analyze the ability of understanding neologism and neological processes between intermediate school students with special consideration to their different conceptions of study. The method of question-form has been used to obtain language material including randomly selected neologisms and neological expressions of recent lexicon. We use the survey between intermediate school students to verify the real knowledge of picked neologisms and level their perspective to penetrate into the center of lexicon of the Czech language.

The principles of the thesis are to evaluate question-form results filled up by intermediate school students and then their word interpretation. According to a given issue appropriately built up question-form reports relevant results. This issue is formed by finding out of knowledge neologisms in a defined group of words, frequency of using neologisms, understanding neologisms, neosemantics issue, identification of orthography-orthoepic adaptation Anglicism in Czech language, the survey of using specific affixes (prefixes *profi-* and *euro-*), identification of perception neologism between teachers and interpretation their opinions and respondent thoughts according to neologism principles.

Obtained language material has been evaluated, interpreted and graphs have been made. Final results show huge differences in perception, using frequency of words and semantic steadiness of selected neologism between students of Grammar School and training college.

Key words: neologism – lexicon of teenagers – frequency of using neologisms, perspective of neologism – neosemantics – polysemy – anglicism.

Úvod

Po celý náš život je na nás vyvíjen nenápadný tlak, směřující nás k tomu, abychom poznávali, chápali a učili se nová slova a slovní spojení. Každá nová generace specificky obohacuje a obměňuje slovní zásobu jazyka. Proměnlivost a pružnost slovní zásoby je dána společenskými změnami - některá slova vycházejí z běžného užívání, zastarávají a zanikají, jiná se nově utvářejí a postupně pronikají z periferie slovní zásoby do jejího centra. Neustále tak probíhá proces aktualizace slovní zásoby. Jazyk je živý a dynamický systém a přirozeně reaguje na společenské změny, které s sebou přinášejí nová slova, která se k mluvčím dostávají především z masmédií – internetu, televize, rádia, z oblasti počítačové technologie, průmyslu, mobilní komunikace, módy, kosmetického průmyslu, životního stylu (vliv západu) a z mnoha dalších odvětví lidské činnosti.

Je však proces vývoje jazyka kontinuální, plynulý sám o sobě, nebo existují faktory, které mají na tento vývoj zásadní vliv, například jej brzdí, urychlují, usměrňují či jej jinak ovlivňují? Probíhá tento proces se stejnou charakteristikou napříč společnostmi, nebo je odlišný v různých sociálních skupinách? Klademe-li si tyto otázky, napadají nás mnohé další, avšak možnost na ně odpovědět na základě sběru současného materiálu, jeho zpracování a srovnání se starším jazykovým korpusem je dána rozsáhlou odbornou prací, která přerůstá rozměr bakalářské práce. Bude tedy vhodnější zaměřit se na jeden jazykový jev, na jednu vrstvu slovní zásoby, jíž v této práci budou právě **neologizmy**.

Primárním úkolem mé práce je komparace, tedy srovnání znalostí slov, která nesou příznak novosti, mezi studenty středních škol v Králíkách. Pro svůj výzkum jsem vybrala studenty stejné věkové kategorie a stejného stupně školství, ale s odlišnou koncepcí vzdělávání. Jako adekvátní zástupci se mi jevily všeobecné gymnázium a střední odborné učiliště, protože právě tyto rozlišné typy středních škol mi umožní prokázat mé domněnky, že odlišné zaměření studia má určitý podíl na vývoj slovní zásoby studenta.

Co všechno má vliv na to, jak velká je obeznámenost s neologizmy u mladého člověka (studenta)? Co určuje schopnost neologizmům rozumět a případně i tvořit nové? Dá se předpokládat, že vliv na jazykovou úroveň uživatele bude mít celá řada faktorů, psychologických, sociálních atd. Zásadní bude jistě rodinné prostředí – vzor v mluvčích rodičů, schopnost rodičů komunikovat s dítětem, podněty v rodinném prostředí, motivace

rodičů k četbě, k myšlení, ke kreativitě, ke vzdělávání, k vytváření kladného vztahu k mateřskému jazyku a případně i jazykům jiným. Jazykový vývoj jednotlivce je dále určován vlivem sociálních skupin, do kterých jedinec patří nebo chce patřit (např. jak se „mluví v partě“, ve sportovním oddílu, ve skautské družině). Nepochybný vliv mají také různá školská zařízení, jimiž každý z nás za svůj život prochází.

Jak již bylo řečeno výše, jazykový vývoj jedince je určován mnoha okolnostmi působícími po celý život uživatele jazyka, a není tedy jednoduché odvodit, do jaké míry se na aktuální jazykové úrovni uživatele podepisuje školské zařízení, které zrovna navštěvuje. Dá se předpokládat, že právě lidé, kteří jsou na dobré jazykové úrovni, vyhledávají spíše gymnázia (zejména humanitního zaměření) než střední odborná učiliště, a jsou jimi také přijímáni. Děti si s sebou jazykovou vybavenost na školu tedy přinášejí. Na druhou stranu je to jistě i škola, která tuto vybavenost dále rozvíjí a ovlivňuje (nemusí jít nutně jen o to, jestli jsou jazykové schopnosti studenta té či oné školy obecně vyšší, ale také o to, zda se vyskytují výrazněji speciálnější difference, např. podle zaměření určitých oborů a jejich studentů). Lze některé ze stránek jazykové vybavenosti jedince (zde znalost neologizmů, schopnost jejich porozumění a tvorby) objektivněji zhodnotit a poukázat na souvislost s typem školského zařízení, které jedinec navštěvuje? Domnívám se, že ano, a pokusím se to doložit v praktické části této práce.

Na konkrétním materiálu se pokusím také dokázat, že rozdílnost znalostí a porozumění neologizmům tkví v odlišnosti oborů, které studují. Domnívám se, že studenti učiliště se zaměřením na opravárenství zemědělských strojů budou více znát a používat neologizmy z tematické oblasti techniky, automechaniky a studenti gymnázia z oblasti společenských věd a cizích jazyků.

Sběr jazykového materiálu pro následnou analýzu probíhal metodou dotazníkového šetření. Dotazník obsahuje náhodně vybrané neologizmy a neologické projevy současné slovní zásoby. Průzkumem mezi středoškolskou mládeží si ověříme jejich skutečnou živost a míru perspektivity proniknout do centra slovní zásoby českého jazyka.

Výrazným problémem této práce je samotný sběr materiálu – metoda dotazníku může podávat zkreslené výsledky. Nepřesné hodnoty a chyby se dají zásadně eliminovat přesnou a funkční podobou dotazníku, která by měla odpovídat tomu, aby výsledný dotazník podával relevantní výsledky vzhledem k vymezené problematice, kterou tvoří zjištění znalosti neologizmů v dané skupině uživatelů, frekvence užívání neologizmů, porozumění neologizmům a problematika neosémantizace, zjištění ortograficko-ortoepické adaptace anglicizmů v českém jazyce, průzkum praktického užívání konkrétních slovtvorných prostředků (zde prefixy *prof-* a *euro-*), zjištění percepce neologizmů mezi učiteli a interpretace názorů a úvah respondentů vztahujících se k podstatě neologizmů.

Práce je rozdělena na dvě větší části, které spolu vzájemně souvisí. První část je zaměřena na shrnutí dosavadních informací týkajících se problematiky neologizmů, které nám poslouží jako výchozí bod při hodnocení získaného materiálu v druhé, praktické části práce.

Touto prací si chceme ověřit, že míra živosti, perspektivnosti a četnosti užívání vybraných neologizmů je závislá na typu a formě vzdělávání. Tato studie by měla posloužit jako zjištění aktuálního stavu neologizmů mezi studenty středních škol v Králíkách.

I. Neologizmy v českém jazyce

1. Vymezení pojmu neologismus

Základním kamenem této práce je lingvistický termín **neologismus**.

Před zahájením praktického výzkumu si musíme uvést vymezení pojmu, kterého se budeme následně přidržovat. Termínem neologismus se nejčastěji označují lexikální prostředky, které společenství mluvčích vnímá jako zcela nové. Zde je zmíněná důležitá reflexe ze strany uživatelů jazyka.

Podle Encyklopedického slovníku češtiny je neologismus „lexikální jednotka, která se ve vztahu k existujícím jednotkám slovní zásoby současného jazyka vyznačuje novostí, a to jak z hlediska vzniku, tak z hlediska funkčního (funkčně systémového, komunikačního, stylistického)“ (Encyklopedický slovník češtiny, 2002, s. 284).

Ze synchronního hlediska lze neologizmy vymezit podle jejich možnosti stát se jednotkou langue. Tyto jednotky se stávají kandidáty na posun z periferie systému jazyka do jeho centra, běžné lexikální zásoby. Samotné substantivum neologismus pochází z řeckého jazyka a vzniklo pomocí častého slovtvorného postupu, kompozicí slov (neos - nový a logos - slovo). Českým ekvivalentem neologizmu je vlastní složenina – **novotvar**, ale frekventovanější je pojmenování cizího původu. Problematikou neologizmů se od druhé poloviny dvacátého století zabývá speciální lingvistická disciplína z oblasti lexikologie – **neologie**.

Podstata neologizmů je nejčastěji spatřována v tom, že neologizmy pojmenovávají nový předmět nebo jev skutečnosti, že obohacují vyjadřovací možnosti jazyka.

2. Motivace vzniku neologizmů

Každý neologismus je pevně spjat s dobou svého vzniku, a proto bývají neologizmy charakterizovány jako „vrstva dobově příznakových prostředků současné slovní zásoby“ (Encyklopedický slovník češtiny, 2002, s. 284). Hranice mezi výrazem s příznakem novosti a výrazem neutrálním je velmi úzká a závisí především na společenském hodnocení a subjektivním názoru uživatele jazyka.

Vznik neologizmů je zapříčiněn mnoha faktory, které lze primárně rozdělit na vnitřní a vnější. Mimojazykové (vnější) vlivy na vznik neologizmů mají svůj sociolingvistický základ, přirozeně reagují na potřebu pojmenovat nové předměty a jevy, které s sebou přinášejí společenské, politické, hospodářské a kulturní změny. Dynamičnost a neustálá inovace jazykového systému je tedy pevně spjata s vývojem společnosti. Stále rychlejší rozvoj lidského poznání se stal, obrazně řečeno, motorem pro nezadržitelný příliv nových lexikálních jednotek. Nejčastěji se jedná o nové názvy, které vznikají z potřeby odborného vyjadřování, a je tedy pochopitelné, že největší část neologizmů tvoří termíny. Při posuzování podnětu vzniku nového slova musíme zohlednit psychosociální hledisko konkrétní osobnosti. Za vznikem nového slova může stát také snaha odlišit se např. od svých vrstevníků nebo generačně i názorově vzdálených uživatelů jazyka. U mládeže se jedná převážně o potřebu zviditelnění a upozornění na sebe ve skupině svých přívrženců. Chtějí si neobvyklým slovníkem získat prestiž a obdiv. Jedná se především o módní záležitost, prostředek určité stylizace. Typické jazykové prostředky jsou právě neologizmy, slangové výrazy a vulgarizmy.

Imanentní jazykové důvody, které vedou ke vzniku neologizmů, mají své vysvětlení v rovině stylistické (tendence k experimentování) a v samotné struktuře systému jazyka. Vnitřní změny jazyka souvisí s jeho systémovými obměnami za účelem zjednodušení a zdokonalení struktury jazyka. Jazykový systém pomocí nových slov odstraňuje nefunkční varianty a podporuje homonymii a polysémii, díky ní je usnadněna a obohacena komunikace, protože mluvčí má možnost výběru pojmenovat věc či skutečnost různými výrazy, které se buď naprosto významově kryjí nebo se liší drobnými nuancemi, které slouží k přesnému vyjádření myšlenky.

Když zde mluvíme o příčinách vzniku neologizmů, bylo by vhodné zmínit i jejich zánik, tedy stabilní ukotvení ve slovní zásobě. Slova nová, neologizmy, „jsou užívána nejprve menším okruhem uživatelů, někdy dokonce jen jediným autorem. Postupně se šíří, a jakmile vejdou do obecného užívání, ztrácejí příznak novosti“ (Hauser, P., 1980, s. 43). Časový úsek procesu začleňování je rozdílný a závisí na tom, zdali je nové slovo perspektivní či neperspektivní. Některá nová slova v jazyce nezakotví vůbec a postupem času zaniknou.

Nové lexikální jednotky vznikají také kvůli přirozeným lidským potřebám vyjádřit své myšlenky či názory přesněji, s použitím aktuálního výrazu, vznikají tedy velice spontánně.

3. Tvoření neologizmů

Podle způsobu tvoření lze rozlišit několik typů neologizmů.

Slovotvorné neologizmy

Tvoření slov je nejdůležitějším způsobem rozvíjení, rozšiřování a obohacování slovní zásoby českého jazyka. Nová pojmenování vznikají z již existujících lexikálních forem.

Slovotvorné neologizmy můžeme rozdělit podle slovotvorného způsobu jejich tvoření:

- 1) derivace (odvozování)
- 2) kompozice (skládání)
- 3) abreviace (zkracování)

1) Nová slova jsou nejčastěji tvořena odvozováním, protože derivace je základní a nejrozšířenější způsob tvoření slov v češtině (flexivní jazyk).

Derivace je tvoření nového slova obměnou morfémové stavby. Při derivaci se na základě jednoho existujícího slova (motivujícího) tvoří pomocí slovotvorného formantu slovo odvozené (derivované). U každého slova lze rozlišit slovotvorný (odvozovací) základ, tj. tu část slova, která se opakuje (např. **dom-ek**, **domeč-ek**, **domeč-kový**) a slovotvorný (odvozovací) formant - afíx (přípona, sufix, apod.). Podle typu afíxu jsou pak označovány způsoby odvozování: prefixace (odvozování předponové), suffixace (odvozování příponové), konverze (derivace bezafixální).

V dotazníku máme zařazena substantiva vytvořené vlastní sufixací – *sudokář*, *sekuritář*, ale také např. verbum utvořeno prefixálně - sufixálním slovotvorným způsobem – *vygooglit*.

2) Tvoření slov kompozicí není pro češtinu tak typické a frekvenčně významné jako odvozování, ale současné tendence české slovní zásoby (přejímání cizích slovotvorných postupů, nejvýrazněji z angličtiny) naznačuje, že zejména v publicistice a odborném stylu je užívání kompozit výhodné a funkční. Skládání je slovotvorný proces, při kterém do již utvořeného slova vstupuje více než jedno plnovýznamové základové slovo. Nejběžnější variantou jsou dvě složená slova. Kompozita můžeme rozdělit podle sémantického obsahu, morfologické stavby a **původu jednotlivých členů**.

Většina nových kompozit se skládá z dvou cizích kořených morfémů (např: *notebook*, *soundtrack*), nebo z jednoho cizího a jednoho domácího kořeného morfému (např: *topmodelka*, *videohra*, *diskošílenec*). Nejrozšířenějšími prvními částmi jsou tyto kompozita: *mega-*, *mikro-*, *foto-*, *auto-*, *euro-*, *dia-*, *profí-* atd.

V dotazníku je zařazen samostatný úkol na tyto cizí části kompozit¹, abychom si ověřili, zdali je tento prvek neustále živý a jaká nová kompozita se vyskytují ve slovní zásobě mládeže na Králicku.

3) Lidé žijí v neustálém spěchu a časové tísní, a proto požadují, aby se i jazyk, nástroj komunikace, přizpůsobil jejich zbesilému tempu. Očekávají zjednodušení a celkové zrychlení. Zejména mladí lidé jsou tvůrci mnoha nových zkratkových slov a stažených tvarů, umožňuje jim to, mimo jiné, vyjadřovat se v šifrách, kterým rozumí pouze zasvěcení. Tento fakt lze konstatovat všeobecně, když uvažujeme o důvodech používání neologizmů mládeží.

Slovotvorné procesy abreviace² a kondenzace³ výrazně přispívají k formálnímu ztvárnění „módní“ jazykové ekonomii.

Zkratky ze synchronního hlediska lze rozdělit na strukturní - z jejich slovní struktury je patrné, že se jedná o zkratkový útvar (*stsl.*) a etymologické - vznikly jako zkratky, ale už

¹ Konkrétně *euro-* a *profí-*.

² Abreviace - tvoření zkratkových slov a zkratk

³ Kondenzace – zhuštění jazykového projevu

to není tak zjevné (*zverimex*). Z formálního hlediska rozdělujeme zkratky na: zkratky čistě grafické (*str.*), zkratky graficko-fonické (*USA*), zkratky fonické (*Zuza*).

V dotazníku jsou zastoupeny všechny typy zkratek např: *SIMka, zesík, ajťák, komp, vifina, CV*.

Souslovné neologizmy

Jedná se o spojení dvou již zcela běžných slov ve slovní zásobě, které vykazují svou novost zvláštním vzájemným spojením. Souslovné neologizmy jsou výsledkem multiverbizace, např. *antivirový program, akrobatické lyžování, optický kabel*.

Frazeologické neologizmy

Nová frazeologická spojení se nejčastěji utváří v publicistice a hovorovém stylu. Mohou vznikat zcela nové jednotky (*kongresová turistika, mobilní telefon, být „cool“*) nebo dochází k aktualizaci již zažitých frazeologizmů (*každý jede sám za sebe – každý jede po svém prkně*).

Sémantické neologizmy

Rys novosti nespočívá v nové formě, ale v novém lexikálním významu.

Utváří se nové významy (nebo získávají pouze jiný odstín) u již běžných slov, vznikajících na základě vývoje polysémantičnosti⁴ slova. Polysémie a synonymie „překážejí“ jednoznačnosti termínu v jednom oboru, ale mezioborově jsou důležité pro přesné vyjádření významu, protože každý obor může totéž slovo terminologizovat odlišně. Sémantické neologizmy vznikají především sémaziologicko-onomaziologickou derivací.

Posun významu můžeme sledovat i u výrazů „*hadr*“ nebo „*šampón*“ použitých v dotazníku. Tyto polysémické lexémy mají tedy více významů, které lze rozdělit na základní a následně odvozené.

⁴ Polysémie – mnohovýznamovost, vícevýznamovost

1. primární (základní) – kus látky, mycí prostředek
2. sekundární (odvozený) – harddisk – počítačová technika nebo tisíc korun, moderní kluk s přehnaným zájmem o vlastní tělo

Lexikální význam je také velmi ovlivněn kontextem. Bez situačního zapojení je složitější rozpoznat mluvčím myšlený význam slova. V druhé části budou staticky vyhodnoceny výsledky vnímání sémantických neologizmů.

4. Klasifikace neologizmů

„Nové prvky můžeme označit jako inovace, a to textové, řečové i systémové a mezi nimi zaujímají specifické místo neologizmy“ (Filipec, J., Čermák, F., 1985, s. 98).

Neologizmy lze klasifikovat podle různých přístupů k neologii, ale jednotlivé klasifikace jsou živé, pružné, pohyblivé, a proto se vzájemně ovlivňují a mísí. Nový výraz nelze staticky zařadit do jedné třídy neologizmů, protože každý neologizmus proplová mnoha kategoriemi a vše záleží na zvoleném přístupu, tj. na způsobu, jakým nahlížíme na otázky neologie.

4.1 Klasifikace z hlediska vrstev českého jazyka

Slovní zásoba českého jazyka se neustále rozšiřuje a obohacuje tvořením nových slov, posunem významů či přejímáním lexikálních jednotek z jiných jazyků. Jazyk je ale pružný, dynamický systém, jehož jednotky jsou neustále v pohybu a přesouvají se také v rámci vrstev národního jazyka. Výraz si tedy ponechá svůj primární význam i strukturu, jedná se pouze o posun do jiné vrstvy národního jazyka.

Národní jazyk a jeho slovní zásoba není útvar jednodušší, ale naopak mnohovýřtevný. Základní rozlišení národního jazyka – **spisovné útvary** českého jazyka a **něspisovné útvary**. Reprezentativním útvarem národního jazyka je jazyk **spisovný**. Spisovná čeština je chápána jako kodifikovaný útvar českého národního jazyka. Variantou spisovného

jazyka je hovorová čeština, mluvená podoba spisovného jazyka, která je využívána při neoficiální komunikaci.

Diferenciace existuje i v lexikonu náležející k spisovnému jazyku. Spisovnou češtinu můžeme rozčlenit na slova **neutrální** (použitelná v každé situaci) a výrazy, které jsou charakterizované nějakým specifickým příznakem – příznakovost daná časovou platností slov (archaizmy, historizmy), citovostí nebo přiřazením k určitému funkčnímu stylu.

Z hlediska teritoriálního vymezení lze slovní zásobu rozdělit na **dialektizmy** (slova, jejichž užívání je závislé územně, místně), **regionalizmy** (slova vymezená pro jistou oblast) a **etnografizmy** (pojmenovávají skutečnost specifickou pro život v konkrétním regionu). Zvláštní vrstvu představují výrazy, které řadíme do lexika obecné češtiny, které se z původního středočeského interdialektu rozšířily na celé území Čech a značné části Moravy (nejčastěji používané v neoficiálních projevech).

Pro tuto práci je důležité zmínit popis slovní zásoby z hlediska sociálního. Z tohoto pohledu se vymezuje lexikon profesní mluvy, slangu a argotu.

- 1) **profesní mluva** - soubor termínů a frází užívaných skupinou zaměstnanců při pracovním procesu
- 2) **slang** - soubor termínů a frází užívaných skupinou lidí se stejným zájmem, slangové výrazy vykazují výrazný prvek citovosti a expresivity
- 3) **argot** - soubor termínů a frází užívaných nižší společenskou vrstvou, většinou za účelem šifrování

4.2 Klasifikace neologizmů z hlediska jejich původu

Neologizmy domácí

Domácí neologizmy jsou tvořeny běžnými jazykovými prostředky a využívají se slovo tvorné procesy typické pro flexivní jazyk. Tvorbou domácích neologizmů se zabývá 3. kapitola.

Neologizmy cizího původu

Lexikální zásobu každého jazyka tvoří nejen prvky domácí, ale také výpůjčky z cizích jazyků. K tomuto dalšímu způsobu obohacování slovní zásoby dochází „v důsledku

politických, ekonomických a kulturních styků mezi zeměmi a národy“ (Černý, J., 1998, s. 32). Při jazykovém kontaktu dochází k převzetí lexikálních jednotek nebo forem z jednoho jazyka do druhého. Internacionalizace je proces přejímání slov z jiných jazyků⁵, který obohacoval naši slovní zásobu po celá staletí.

Nyní je nejaktuálnější rozsáhlé přejímání slov, slovních spojení nebo slovotvorných modelů z angličtiny. **Anglicizmy** jsou v psané i mluvené podobě silně zastoupeny v nejrůznějších oblastech, např. výpočetní techniky, sportu, hudby.

Současný vliv anglického jazyka je nejvíce znatelný ve slovní zásobě mládeže, která díky tomuto „boomu“ disponuje minimálně základními jazykovými znalostmi či dokáže používat cizí slovní zásobu v běžné komunikaci.⁶

Mladí lidé ale častokrát používají anglicizmy i internacionalizmy⁷ až redundantně. Potom lze mluvit o jazykovém snobismu, kdy uživatel jazyka nadužívá cizích slov za účelem moderního či mezinárodního vyjadřování.

„Přejímání slov není důsledkem podléhání cizím vlivům, ale i svědectvím životaschopnosti jazyka a jeho aktivního přístupu k novým skutečnostem i jejich pojmenováním“ (Filipec, J., Čermák, F., 1985, s. 121).

Podle způsobu a míry adaptace můžeme rozdělit přejatá slova na:

1) Přejatá slova citátová

Ponechávají si svůj původní pravopis, zčásti i výslovnost, a nezapadají do domácího morfologického systému. Nejčastěji se užívají v určitém sociálním, profesním, odborném a kulturním okruhu, např. HI-FI [hajfaj].

„Některé nově přejaté výrazy ztrácejí brzy charakter citátových slov, protože pro svůj přesně vymezený význam nemají v češtině příslušný jednoslovný nebo víceslovný ekvivalent.“ (Lotko, E., *handout*)⁸ Např. *comeback*, *supermarket*.

⁵ Germanicizmy, latinismy, romanismy, rusismy, slovakismy

⁶ Stupeň znalostí cizích jazyků, mimo jiné, závisí na koncepci vzdělávání

⁷ Internacionalizmus – celosvětová výpůjčka

⁸ Citace z *handoutu*, který nám byl poskytnutý na přednášce z lexikologie prof. Lotka

2) Přejatá slova částečně přizpůsobená

Uživatelé jazyka je neustále vnímají jako cizí elementy, protože pojmenovávají skutečnosti, s kterými se neseťkávají při běžné komunikaci. Ortografický záznam je obvykle ponechán původní nebo rozkolísaný. Např. *codec/kodek, comp/komp*.

V dotazníku je také zařazen úkol, který zjišťuje míru adaptace anglicizmu v ortografické rovině mezi středoškolskou mládeží v Králíkách.

3) Přejatá slova zcela zdomácnělá, vžitá

Jsou to cizojazyčné výpůjčky, které se českému jazykovému systému a celkovému prostředí přizpůsobila tak věrně, že je již nevnímáme jako cizí, přejaté. Např. *knedlík, biskup, špagety*.

4) Kalky

Přejaté lexikální jednotky motivované domácím jazykem. Slovní zásoba je také obohacována přejímáním cizích výrazů doslovným překladem a tvořením nových výrazů podle cizí předlohy.

- a) kalky slovotvorné - *decibel*
- b) kalky frazeologické – *běžný účet*
- c) kalky sémantické – *pětiletý plán*
- d) kalky hybridní - *diapauza*

4.3 Klasifikace neologizmů dle jejich perspektivnosti

Neologizmy můžeme rozlišit z hlediska jejich perspektivy:

- a) perspektivní
- b) neperspektivní.

Perspektivní neologizmus má již v sobě zakódované předpoklady stát s výrazem neutrálním. Splňuje tři důležitá kritéria, která jsou rozhodující při posuzování schopnosti neologizmů proniknout do běžné slovní zásoby. Za prvé musí struktura lexikální jednotky odpovídat požadavkům jazykovému systému a respektovat nastavené vztahy mezi jednotlivými členy systému, za druhé se musí životnost nového slova ověřit v delším

časovém úseku, aby se nejednalo o lexikální jednotku vytvořenou pouze mechanicky, jednorázově a účelně, a za třetí každé nové slovo musí být prověřeno větším množstvím uživatelů jazyka, musí zde být výrazná společenská reflexe.

Neperspektivní neologizmy můžeme rozdělit do několika skupin:

- 1) návrhy nových slov a nepřijaté náhrady
- 2) okazionalizmy, individualismy a autorská slova
- 3) pojmenování etapová, dobová a módní

1) Návrh je pouhé poukázání na jednu z možností, jak pojmenovat či přejmenovat nově vzešlé skutečnosti. Návrhy nových slov a nepřijaté náhrady za slova již zakotvená ve slovní zásobě mají podobný osud. Slova se nevžijí do podvědomí uživatelů, běžně se neužívají a nerozšíří se, neodpovídají požadavkům jazykového systému, a proto se nestanou jazykovými a společenskými hodnotami.

2) Okazionalizmy jsou nová slova vytvářená a následně užívaná příležitostně⁹. Jejich charakteristickým rysem je právě příležitostnost, náhodnost a nahodilost. Podle Martincové okazionalizmy zřídka pojmenovávají nové předměty, jevy, skutečnosti či nové obsahy vědomí, především pojmenovávají obsahy vědomí, které již byly jazykově ztvárněné jiným pojmenováním. Okazionalizmy vyjadřují subjektivní, citově zabarvený postoj jedince, svého autora. Okazionalizmy se tedy vyznačují příznakem emocionálnosti, expresivnosti a uživatelé jazyka je vytvářejí ve spontánní hovorové řeči bez předem určeného záměru, pouze za účelem funkční komunikace. Z hlediska frekvence výskytu jsou okazionalizmy označovány jako neologizmy řídké. Např. *zbásňovatel, přitlachávač*.

Individualizmy se nemusí zodpovídat společenské reflexi, jedná se o nová slova, která používá pouze jeden uživatel jazyka ve svém vlastním idiolektu. Může se jednat o snahu na sebe upozornit skrze své vlastní pojmenování již dříve pojmenovaných skutečností

⁹ Z latinského výrazu *occasionalis* - příležitostný

nebo uživatel jazyka může být přesvědčen o zlepšení jazykového systému díky svému novému pojmenování.

Převážná většina nových lexikálních jednotek vznikla a neustále vzniká anonymně. Otázka autorství je složitá a jenom u několika slov známe autora a to nejčastěji kvůli jeho tvorbě. Nejznámější příklad za všechny – Karel Čapek a jeho Robot, který se poprvé objevil v knize R.U.R a poté se rozšířil do mnohých jazyků a dokonce se stal internacionalizmem.

Autorská slova mají společné rysy s okazionalizmy, ale jsou spojeny vždy s konkrétním autorem a jeho dílem. Autorská slova jsou prostředky stylistickými, které mají za úkol ozvláštnění textu a zajištění jeho jedinečnosti.

3) Tento typ neperspektivních neologizmů je nejvíce závislý na kritériu časovém. Etapová a módní pojmenování mohou být v určitém období velmi užívanými výrazy, ale po odeznění určité etapy či nastoleného jiného stylu, slova z běžného používání úplně zmizí.

Neologizmy jsou z hlediska **onomaziologického**¹⁰ označovány jako nová pojmenování a z hlediska **sémantického**¹¹ jako nová slova, nové výrazy.

Pojmenování osob, zvířat, věcí, jevů, vlastností atd. probíhá v jazyce různými pojmenovacími principy. Velké množství způsobů pojmenování je možné rozlišit na dva základní: pojmenování vzniklá v jiném jazyce a následně pouze přejatá, nebo vytvořená pojmenování zcela nová. Lze tedy říci, že slovní zásoba je obohacována o neologizmy **domácí a cizí**.

¹⁰ Onomaziologie – část sémantiky a lexikologie, zkoumá proces pojmenování z hlediska přiřazení formy k významu

¹¹ Sémantika – část sémiotiky zabývající se významem jazykových jednotek, postupuje od formy pojmenování k jeho funkci.

5. Psychosociální prostředí školy

Škola představuje relativně uzavřený systém sociálních interakcí. Centrální osou činnosti základních, středních i vysokých škol je výuka, formální proces probíhající ve třídách za účelem předávání a přijímání informací.

Nesmíme opomenout psychosociální klima třídy, které zásadně ovlivňuje chování jedince ve společnosti (třídě) a odvíjí se od toho i jeho schopnost se soustředit a přijímat nové informace.

„Školy se liší podle stupně, typů a druhů a jsou provozované pro vzdělávání určitých věkových, sociálních a zájmových skupin“ (Havlík, R., Kořa, J., 2002, s. 121).

V této práci zkoumáme jazykové odlišnosti na úrovni středního školství. U středních škol je zcela patrný nejen rozdíl ve způsobu práce všeobecně vzdělávacích škol (gymnází) a středních odborných škol (učilišť), ale i v sociálním složení studujících. Zcela jistě existují značné rozdíly mezi jednotlivými druhy škol, které se přirozeně vytvořily vzhledem ke společenské poptávce absolventů. Studenti gymnázia jsou po celou dobu studia průběžně připravováni na studium na vysoké škole různého zaměření. Na středních odborných školách je výuka strukturována zcela opačně. Již od prvního ročníku jsou studenti cíleně zaměřeni na jeden obor, ve kterém se během studia zdokonalují a neustále prohlubují své znalosti.

Střední odborné vzdělávání – výstupním certifikátem je výuční list nebo vysvědčení o závěrečné zkoušce. Studijní plán na učilišti vždy musí dodržovat proporce mezi všeobecným vzděláním a odborným vzděláním. Složka všeobecného vzdělání musí činit nejméně 30 % z celkového vzdělání. Na středním odborném učilišti se zaměřením na opravárenství a strojírenství (tento obor je provozován na králickém učilišti) vychází vzdělávání studentů z přírodovědného učiva, rozvíjí je a využívá jeho poznatky v praktické činnosti. Žák posledního ročníku by měl ovládat odbornou terminologii příznačnou pro obor opravárenství a strojírenství, orientovat se v technické dokumentaci a mít základní přehled o elektrických strojích. Student by také měl ovládat základní operace na počítači. Jazykové vzdělání v odborném školství zahrnuje výuku českého jazyka a jednoho cizího světového jazyka.

Gymnázium – výstupním listem je závěrečné vysvědčení a maturitní vysvědčení, které informuje o absolvování maturitní zkoušky.

Všeobecné gymnaziální vzdělávání už ve svém názvu obsahuje základní charakter tohoto typu studia. Studenti jsou seznámeni jak s přírodovědně, tak i humanitně zaměřenými předměty na stejné úrovni, a tímto systémem jsou postupně připravováni na různé vysokoškolské studium. Jazykové vzdělání a práce na počítači v poslední době dominuje v složení výuky na gymnáziích, protože se přizpůsobují trendu, který vyžaduje od každého absolventa vynikající jazykové dovednosti a jako samozřejmost očekává ovládnutí výpočetní techniky. Absolvent gymnázia je seznámen teoreticky i prakticky s nejméně **dvěma** světovými jazyky, má všeobecný kulturní přehled, orientuje se v přírodovědných i humanitních předmětech a jeho znalosti vynikají hlubším vhledem do konkrétní problematiky.

II. Neologizmy v užívání studentů středních škol

1. Metodika výzkumu

Nutnou podmínkou zahájení výzkumu je výběr vhodné metody, která nám umožní dosáhnout vytyčeného cíle v dané problematice.

Samotný sběr informací probíhal prostřednictvím dotazníkového šetření. Jejich zpracování bylo postaveno na lingvistické analýze jazyka.

Zaměřila jsem se na aktuální stav neologizmů a dosažené výsledky jsem hodnotila z hlediska synchronního přístupu k jazyku. Z empirického výzkumu jsme získali jazykový materiál ke komparaci a následné interpretaci výsledků.

Druhá část této práce je zaměřena na vyhodnocení jednotlivých úkolů v dotazníku. Ve slovní interpretaci budou zmíněny statisticky významné výsledky, které budou odrážet výrazné společné prvky či naopak rozdíly. Jednotlivec bude vyzdvížen výjimečně, pouze bude-li jeho příspěvek přínosný pro výzkum.

1.1 Dotazník

Nyní si přiblížíme způsob tvorby finální verze dotazníku a zmíníme použité typy otázek.

Forma i obsah dotazníku byly vytvořeny na semináři Úvod do praktické lingvistické analýzy. Seminář byl realizován na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci a byl veden paní doktorkou Darinou Hradilovou. Pod její záštitou vznikl dotazník srozumitelný, jednoznačný a především funkční.

Každý člen semináře přinesl své návrhy neologizmů, které by zařadil do společného dotazníku, a byla zahájena debata, která přispěla k výslednému složení dotazníku.

Samotný výběr hesel probíhal skrze excerpci textů psaných i mluvených. Ve větší míře převažovaly texty odborné a publicistické.

Výrazná převaha těchto dvou funkčních stylů je pochopitelná, protože odborný styl musí neustále reagovat na příliv nových termínů, aby nedocházelo ke stagnaci mnoha odvětví kvůli omezeným jazykovým možnostem pojmenovat nově vzešlou skutečnost. Publicistický styl je nejčastěji používán jako nástroj sdělovacích prostředků, takže skrze média se široké spektrum uživatelů jazyka seznamuje s nově objevenými aspiranty na

neologizmy. Některé typy na novotvary jsme získali přímo od studentů středních škol. Usilovali jsme o vyrovnané zastoupení neologizmů z různých oborů lidské činnosti, samozřejmě s ohledem na preference mládeže.¹²

1.2 Vytvoření dotazníku

Do dotazníku bylo zařazeno 42 neologizmů. Dotazník se skládá z šesti základních otázek a dvou doplňujících.

Z formálního hlediska můžeme otázky rozdělit na čtyři typy:

- a) uzavřené
- b) polootevřené
- c) otevřené s možností volit nabídnuté alternativy
- d) zcela otevřené

Pro náš výzkum je nejzásadnější úkol č. 1 (uzavřená otázka), kde je výčet všech použitých hesel. Po odečtení výsledků se dozvídáme základní znalost/neznalost zadaného termínu, frekvenci použití a komunikační situaci použití. Prvnímu úkolu bude věnována největší část při vyhodnocování výsledků. Další úkoly jsou již zaměřeny na konkrétní oblasti neologie¹³, neologické projevy a upřesňují výsledky první otázky.

Poslední dvě otázky jsou zcela otevřené a respondenti tak dostali možnost vyjádřit svůj názor na problematiku neologizmů a na jejich častý výskyt právě v mluvě mladých lidí. Výsledky otevřených otázek jsou vždy poučné a zajímavé z hlediska kladného či záporného vnímání neologizmů respondenty, ale kvůli širokému spektru variant odpovědí je obtížnější jejich zpracování. Celé znění dotazníku viz příloha.

¹² Zaměřili jsme se především na počítačový slang a s ním spojené anglicizmy.

¹³ Např. slootovorné neologizmy a sémantické neologizmy

1.3 Sběr materiálu

Potřebné množství jazykového materiálu, které mi posloužilo jako reprezentativní vzorek, jsem získala pomocí nejčastěji používané sociologické techniky a zároveň lingvistické metody - pomocí dotazníku. Dotazník se skládá z písemně formulovaných otázek, které jsou stejné pro všechny dotazované respondenty.

Do samotného praktického výzkumu byly zapojeny dvě střední školy ve městě Králíky, Gymnázium Králíky a Střední odborné učiliště opravárenské Králíky. Počet vyplněných dotazníků byl totožný, vždy se jednalo o 80 respondentů. Tuto shodu jsem dodržovala kvůli následnému vyhodnocení, které by mohlo být zkreslené nepřesnými počty odpovědí.

Vždy jsem byla přítomna vyplňování dotazníku, abych mohla reagovat na případné dotazy a nevznikly tak zbytečně nejasnosti z nepochopení otázek. Jednotliví studenti nebyli záměrně vybráni, ale museli splňovat předem daná kritéria, typ školy a vymezený věk. Všichni respondenti vyplnili dotazník dobrovolně a zůstali v anonymitě.

2. Zpracování sebraného jazykového materiálu

2.1 Výsledky, vyhodnocení dotazníku

Kapitoly věnované interpretaci výsledků jsou pojmenovány podle jednotlivých úkolů v dotazníku a jejich zaměření na určitou část neologie. Na začátku každé kapitoly bude zmíněn způsob zpracování výsledků.

2.1.1 Základní znalost neologizmů

Výsledky první otázky jsou zpracovány následujícím způsobem:

- 1) Abecední slovník neologizmů a jejich definice
- 2) Tematické rozdělení neologizmů
- 3) Tabulky hodnot + procentuální vyjádření
- 4) Interpretace výsledků
- 5) Poznámky

1) Jazykový materiál je pro přehlednost seřazen podle abecedy a u každého neologizmu je uveden výklad jeho významu a zdroj, z kterého jsem čerpala danou definici. Definice výrazů jsou získány z knižních publikací či elektronické encyklopedie Wikipedie, která je dostupná z www.wikipedia.cz.

Pokud neologizmus není zachycen v žádné z uvedených knižních publikací a nenalezli jsme jeho definici ani na internetových stránkách, tak je jeho definice odvozena ze základu slova. (např. *sudokář*)

Dotazník obsahuje **42 slov**. V rámci slovních druhů výrazně převažují substantiva (substantiva - 34, verba - 5, adjektiva - 2, adverbia - 1, prepozice - 1).

A

Ajt'ák – pracovník IT (informační technologie)

All inclusive – [-ól inklúsv] – platnost
přívlastku, z angličtiny, mající vše v ceně,
zejména v oblasti cestovního ruchu
(Martincová, O., 2004, s. 35).

B

Blog - je webová aplikace obsahující příspěvky
jednoho editora na jedné webové stránce, slovo
blog vzniklo stažením anglického web log, což
v češtině znamená webový zápisník, a zkrácením
slova weblog (*Wikipedie* [online]. 2009 , 23. 3.
2009 [cit. 2008-04-15]. Dostupný z WWW:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Blog>).

Boom – [búm], 1. ekon. výrazný a prudký
rozmach hospodářské aktivity: pronikavý vzestup
cen nebo kursů na burze 2. publ. výrazný a prudký
rozmach nějaké oblasti života společnosti:
*populační boom, dynamický boom filmového
umění* (Sochová, Z., Poštolková, B., 1994, s. 38).
Boss – ve významu vedoucí politik, funkcionář,
činitel apod.: *televizní bossové, mafiánští bossové*
(Sochová, Z., Poštolková, B., 1994, s. 38).

C

Casting - je proces, při kterém se provádí výběr
herců a jiných účinkujících podle různých
kritérií, např. pohlaví, věk, etnický vzhled,
barva a typ vlasů, barva očí, barva hlasu, výška,
váha, míry, předchozí zkušenosti s filmováním,
fotografováním nebo divadlem, speciální

požadované znalosti, schopnosti, nebo
dovednosti - zpěv, tanec, zájmy, zkušenosti se
zvířaty, jazykové znalosti (*Wikipedie* [online].
2009 , 21. 3. 2009 [cit. 2009-04-15]. Dostupný
z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Casting>).

Codec - je zařízení nebo počítačový program,
který dokáže transformovat datový proud nebo
signál (*Wikipedie* [online]. 2009 , 14. 4. 2009
[cit. 2009-04-21]. Dostupný z WWW:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Codec>).

CV, sívičko – zkratka pro životopis, CV

Č

Čeknout – sledovat, hlídat, slang současné
mládeže, angl. to check – kontrolovat (Hugo,
J., 2006, s. 85).

E

Euroregion – příhraniční oblasti sousedících
států (Martincová, O., 1998, s. 35).

F

Fleška – USB klíč, zařízení pro přenos dat
Hugo, J., 2006, s. 120).

H

Hadr – tisíc korun, harddisk – pevný disk
(Hugo, J., 2006, s. 135)

Hoperky – holky, které poslouchají hip hop a
oblékají se v tomto stylu, slang současné
mládeže (Hugo, J., 2006, s. 145).

Hospa – hospoda, slang současné mládeže
(Hugo, J., 2006, s. 146).

Hospic – 1. sociální zařízení, v němž se pečuje
o nemocné v poslední fázi jejich života: nadace

pro vybudování hospicu 2. útulek, hospital 2; hospicový příd.: hospicová péče; h. program (Kraus, J., 2007, s. 314).

J

Josh – dávka drogy, zejména marihuany, ve formě cigarety (Hugo, J., 2006, s. 158).

K

Komp – počítač, slang současné mládeže (Hugo, J., 2006, s. 176).

M

Megový – mající význam velmi velký, obrovský, často s expresivním zabarvením, velkolepý, mimořádný, velmi významný, po stránce významové a funkční má vlastnosti jako kořeného morfému, tak předpony (kvality nebo kvality) (Martincová, O., 2004, s. 249).

Metrosexual - je označení pro muže žijící ve městě a mající velké příjmy, které investuje do značkového a módního oblečení, kosmetiky a návštěv posiloven nebo solárií (Hugo, J., 2006, s. 212).

Mochito - tradiční kubánský koktejl (*Wikipedie* [online]. 2009, 28. 1. 2009 [cit. 2009-04-21]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Mochito>).

Mrtě – odumřelé tlející listí a jehličí z psl. merti (mřít), spojení do mrtě znamená do poslední nejmenší částičky (Rejzek, J., 2004, s. 394).

N

Not'as – velmi malý přenosný počítač, slang počítačové techniky, comp, notebook [noutbuk] (Hugo, J., 2006, s. 235).

P

Profi – mající význam profesionální (v platnosti přívlastku), profesionálové (Martincová, O., 2004, s. 349).

R

Retko - cigareta, zkrácenina z **cigaretka** (Hugo, J., 2006, s. 294).

S

Sekurit'ák – pracovník ochranné služby, z angl. security – ochrana, obrana.

Simka - SIM karta, procesorová čipová karta sloužící k jednoznačné identifikaci uživatele v mobilní síti a k usnadnění dat s tímto uživatelem souvisejících. Zkr. SIM z angl. Subscriber Identification Module Card (Martincová, O., 2004, s. 413).

Skypeovat – Skype je peer-to-peer program, který umožňuje provozovat internetovou telefonii (*Wikipedie* [online]. 2009, 30. 3. 2009 [cit. 2008-04-15]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Skype>).

Sudokář – hráč či luštitel japonského rébusu Sudoku

Š

Šampón – přenesený význam, hanlivé pojmenování muže, který příliš pečuje o svůj zevnějšek – metrouš, metrosexuál (Hugo, J., 2006, s. 324).

Šiša – vodní dýmka, současný slang mládeže (Hugo, J., 2006, s. 328).

Šrumec – rozruch, zmatek, hluk, frmol (Hugo, J., 2006, s. 341).

T

Tag – značka, podpis malovaný barvou ve spreji na zdech, vagonech metra atd. (Martincová, O., 1998, s. 295).

Tágo – taxi služba (Hugo, J., 2006, s. 352).

Tankovat – zajímat se, týkat se, z něm. tangieren - týkat se (Hugo, J., 2006, s. 353).

Trendy – vztahující se k aktuálním kulturním, hudebním, módním apod. trendům jsoucí v jejich duchu. Zejména v oblasti módy, kultury, v publicistice (Martincová, O., 2002, s. 395).

V

Věčko - svetr s výstřihem, rozvírací mobil (Hugo, J., 2006, s. 371).

Vifina – Wifi – bezdrátová síť pro vysokorychlostní síťové připojení (Nádběla, J., 2004, s. 434).

Vygooglit – vyhledat pomocí „Google“ – přední světový fulltextový server na internetu. Domovská webová stránka je [http:// www.google.com](http://www.google.com) (Nádběla, J., 2004, s. 173).

Vysouvák – typ telefonu, jehož jedna část se dá vysunout, v současné době je velmi moderní.

Vytunit - provést tuning, doladění, zlepšování, úprava (Hugo, J., 2006, s. 392).

W

Webka – digitální kamera s připojením k počítači, umožňující zobrazení snímaného obrazu v počítači a na webové stránce (Martincová, O., 1998, s. 536).

Z

Zesík – hudební zesilovač, slang současné mládeže (Hugo, J., 2006, s. 404).

2) Vybrané neologizmy je také možné rozčlenit do tematického slovníku, v němž se nové lexikální jednotky seskupují dle svého tématu. Výraznou část tvoří neologizmy z oblasti výpočetní techniky.

Výpočetní technologie	<i>ajták, blog, codec, sívičko, fleška, hadr, komp, noťas, skypeovat, vifina, vygooglit, webka, zesík</i>
Mobilní technologie	<i>simka, věčko, vysouvák, vytunit</i>
Pojmenování osob	<i>boss, hoperky, metrosexuál, sekuriťák, sudokář, šampón</i>
Společenské dění	<i>all inclusive, boom, casting, euroregion, hospic</i>
Subjektivní hodnocení	<i>megový, profi-, mrtě</i>
Lehké drogy	<i>josh, mojito, retko, šíša</i>
Různé	<i>čeknout, hospa, tágo, tag, (ne)tankovat</i>

3) Tabulka obsahuje veškerá použitá hesla v dotazníku (abecedně seřazená) a je sestavena na základě výsledků získaného jazykového materiálu. První úkol je zaměřen na frekvenci používání neologizmů, proto je výsledná tabulka složena z četnosti odpovědí – *neznám, znám, ale nepoužívám, používám běžně* - a tyto hodnoty jsou následně i procentuálně vyjádřené.

Celková tabulka zahrnuje jak výsledky respondentů z gymnázia, tak ze středního odborného učiliště a pro větší přehlednost, možnost srovnání a jistou pohodlnost čtenáře, jsou v tabulce uvedeny výsledky z gymnázia a učiliště hned pod sebou. Výsledky odrážejí základní porozumění vybraných neologizmů. Další úkoly jsou zaměřeny na rozšíření jednotlivých odpovědí.

		Ajták		All inclusive		Blog		Boom		Boss		Casting	
Učiliště	Neznám	59	74%	51	63%	11	14%	49	61%	21	26%	15	19%
	Znám	13	16%	24	30%	49	61%	25	31%	44	55%	49	61%
	Používám	8	10%	5	7%	20	25%	6	8%	15	19%	16	20%
Gymnázium	Neznám	54	68%	13	16%	0	0%	27	34%	6	8%	2	3%
	Znám	16	20%	38	47,5%	32	40%	38	47,5%	49	61%	53	66%
	Používám	10	12%	29	36,5%	48	60%	15	18,5%	25	31%	25	31%

		Codec		CV		Čeknout		Euroregion		Fleška		Hadr	
Učiliště	Neznám	35	44%	55	69%	29	36%	32	40%	4	5%	13	16%
	Znám	13	16%	15	19%	22	28%	44	55%	13	16%	10	12%
	Používám	32	40%	10	12%	29	36%	4	5%	63	79%	57	72%
Gymnázium	Neznám	26	32%	59	74%	14	17,5%	13	16%	0	0%	2	2,5%
	Znám	27	34%	19	23%	30	37,5%	53	66%	6	7,5%	19	23,5%
	Používám	27	34%	2	3%	36	45%	14	18%	74	92,5%	59	74%

		Hoperky		Hospa		Hospitz		Josh		Komp		Megový	
Učiliště	Neznám	20	25%	20	25%	49	61%	11	14%	1	1%	11	14%
	Znám	52	65%	20	25%	24	30%	37	46%	20	25%	29	36%
	Používám	8	10%	40	50%	7	9%	32	40%	59	74%	40	50%
Gymnázium	Neznám	17	21%	23	29%	40	50%	4	5%	0	0%	0	0%
	Znám	44	55%	34	42%	32	40%	57	71%	13	16%	23	29%
	Používám	19	24%	23	29%	8	10%	19	24%	67	84%	57	71%

		Metrosexuál		Mojito		Mrtě		Nořas		Profi-		Retko	
Učiliště	Neznám	36	45%	17	21%	1	1%	9	11%	20	25%	0	0%
	Znám	37	46%	36	45%	31	39%	12	15%	25	31%	28	35%
	Používám	7	9%	27	34%	48	60%	59	74%	35	44%	52	65%
Gymnázium	Neznám	15	19%	2	3%	0	0%	6	8%	4	5%	15	19%
	Znám	40	50%	55	69%	19	24%	8	10%	51	64%	48	60%
	Používám	25	31%	23	28%	61	76%	66	82%	25	31%	17	21%

		Sekurit'ák		Simka		Skypeovat		Sudokář		Šampón		Šiša	
Učiliště	Neznám	16	20%	0	0%	27	34%	28	35%	4	5%	32	40%
	Znám	36	45%	29	36%	28	35%	37	46%	19	24%	27	34%
	Používám	28	35%	51	64%	25	31%	15	19%	57	71%	21	26%
Gymnázium	Neznám	12	15%	0	0%	6	8%	11	14%	4	5%	34	42,5%
	Znám	34	42,5%	4	5%	25	31%	63	79%	19	24%	32	40%
	Používám	34	42,5%	76	95%	49	61%	6	7%	57	71%	14	17,5%

		Rumec		Tag		Tágo		Tankovat		Trendy		Věčko	
Učiliště	Neznám	12	15%	41	51%	7	9%	4	5%	16	20%	17	21%
	Znám	41	51%	19	24%	16	20%	24	30%	45	56%	28	35%
	Používám	27	34%	20	25%	57	71%	52	65%	19	24%	35	44%
Gymnázium	Neznám	10	12%	17	21%	4	5%	0	0%	2	3%	4	5%
	Znám	42	53%	42	53%	17	21%	27	34%	53	66%	15	19%
	Používám	28	35%	21	26%	59	74%	53	66%	25	31%	61	76%

		Vifina		Vygooglit		Vysouvák		Vytunit		Webka		Zesík	
Učiliště	Neznám	21	26%	49	61%	25	31%	3	4%	5	6%	36	45%
	Znám	25	31%	15	19%	38	48%	25	31%	43	54%	21	26%
	Používám	34	43%	16	20%	17	21%	52	65%	32	40%	23	29%
Gymnázium	Neznám	6	8%	13	16%	36	45%	0	0%	0	0%	52	65%
	Znám	34	42%	30	37,5%	23	29%	15	19%	21	26%	16	20%
	Používám	40	40%	37	46,5%	21	26%	65	81%	59	74%	12	15%

4) Interpretace

Srovnáme-li výsledky šetření na gymnáziu a učilišti, tak se v mnoha případech výrazně liší, ale pro ucelenou představu o míře rozšíření jednotlivých neologizmů mezi středoškolskou mládeží v Králíkách nám nyní poslouží jejich shodné rysy.

Neologizmy *ajták* a *civíčko* vůbec nezná přes 70 % respondentů jak z gymnázia, tak z učiliště. Výsledky poukazují na fakt, že v námi vybrané sociální skupině tyto neologizmy nejsou v současné jazykové situaci živé a perspektivní. Jiná slova

z tematické oblasti výpočetní techniky a mobilní technologie jsou naopak už velmi známá a všeobecně rozšířená - *fleška, komp, noťas a simka*. *Fleška* a *simka* jsou absolutně známá a používaná slova, znají je úplně všichni respondenti z gymnázia a 95% z nich tyto neologizmy používá zcela běžně. Výsledky respondentů z učiliště jsou obdobné, *flešku* používá běžně 77 %, simku o něco méně, 64 %. Nová pojmenování počítače – *komp* a *noťas* „dosáhly“ shodného výsledku, 82 % gymnazistů a 74 % studentů učiliště je také používá zcela běžně. Tato slova tedy můžeme považovat za živé a perspektivní, aby se staly pevnou součástí slovní zásoby.

Studenti obou škol také velmi dobře znají adverbium subjektivního hodnocení *mrtě*, které běžně používá 60 % studentů učiliště a 76 % gymnazistů a adjektivum *megový*, které mládež vnímá a často používá již v jeho přeneseném významu.

U sémantických neologizmů *hadr*, *šampón* a *tágo* také přesahuje procentuální vyjádření frekvence používání 70 %, tedy tři čtvrtiny ze všech dotázaných tato slova běžně používají, ale musíme zde počítat s tím, že mnoho respondentů zná pouze základní význam těchto slov, tedy je nevnímají jako neologizmy, ale slova běžné slovní zásoby.

Přenesením významu jako slovtvorným procesem sémantických neologizmů se budeme zabývat v kapitole *Porozumění významu neologizmů a neosémantizace*. Při samostatném hodnocení výsledků vzešlých z odpovědí studentů z učiliště a z gymnázia, jsme si všimli výrazných rozdílů ve znalosti či neznalosti jednotlivých neologizmů. Podstatný rozdíl jsme zaznamenali u slov *all inclusive*, *boom*, *metrosexuál* a *vygooglit*. Pro studenty učiliště jsou tato slova převážně neznámá, *vygooglit* vůbec nezná 65 % respondentů z učiliště, *all inclusive* 63 %, *boom* 61 % a nové pojmenování *metrosexuál* nezná 45 % a dalších 44 % ho sice zná, ale nepoužívá.

Naopak tyto neologizmy jsou pro gymnazisty známé. Porovnáme-li výsledky u neologizmů *all inclusive* a *vygooglit*, kdy pouze 16 % studentů gymnázia tato slova neznají a přes 40 % z nich je běžně používá, vyvstává nám tu výrazný rozdíl, který může znamenat, že znalost a porozumění neologizmů je také ovlivněno typem a zaměřením studia, protože tyto neologizmy jsou přejaté z angličtiny, tedy cizojazyčné vybavení gymnazistů je na vyšší úrovni než na učilišti, a proto neologizmus znají.

Neologizmus *retko* zná 100 % studentů z učiliště a 65 % jej běžně používá.

Naopak 19 % respondentů z gymnázia neologismus *retko* vůbec nezná a běžně je používá pouhých 20 %. Prefix *profi-* běžně používá 50 % studentů z učiliště, gymnazisté tento neologismus znají, ale v jazykové praxi nevyužívají. Studenti učiliště znají mnoho kompozit s touto předponou, nejspíš proto, že jsou součástí terminologie v jejich oboru. Pátá kapitola hodnocení výsledků se zabývá právě prefixem *profi-* a výsledky potvrzují, že studenti učiliště běžně při výuce i mimo ní používají složeniny s první částí *profi-*.

Nová pojmenování osob, *sekuriták* a *sudokář*, které byly vytvořeny sufixální derivací, dosáhly totožného procentuálního vyjádření odpovědi, vždy 40 % respondentů sice tento neologismus zná, ale běžně nepoužívá.

V slovní interpretaci jsme zmínili pouze statisticky významné hodnoty. V závěrečné kapitole věnované grafickému znázornění výsledných hodnot jsou vybrány neologizmy, u kterých jsme zaznamenali výrazné společné prvky obou škol, nebo naopak nemalé odlišnosti, na kterých budeme moci vizuálně srovnat znalost a porozumění neologizmům středních škol v Králíkách.

5) Poznámky

Tento úkol vyplnili všichni respondenti. Myslím si, že to bylo zapříčiněno jednoduše položenou otázkou a rychlým způsobem odpovědi.

2.1.2 Porozumění významu neologizmů a neosémantizace

Zadáním druhého úkolu jsme si chtěli prakticky ověřit, zdali respondenti dané neologizmy znají a používají v nových, přenesených významech nebo slova znají jenom v jeho základních, primárních významech.

Studenti své znalosti a jazykové zkušenosti s vybranými neologizmy „předváděli“ pomocí synonym či zapojením do větného kontextu. Svou pozornost jsme zaměřili právě na slova polysémická.

„Výrazy s novým významem, sémantické neologizmy, neosémantizmy jsou lexikální jednotky, u kterých je rys novosti spojen s jejich významem“ (Martincová, O., 1983, s. 84). Sémantické neologizmy vznikají tzv. sémantickým tvořením, tedy různým posunem původního významu - rozšířením, specializací nebo přenesením původního obsahu slova. Zmíněné posuny významů mohou mít svůj základ v podobnosti vnější i vnitřní (fyzická stránka, charakter aj.), ale podnětem přesunu významu může být i pouhá asociace daného objektu.

Do dotazníku jsme zařadili několik sémantických neologizmů, např. *hadr*, *šampón* nebo věčko. Pojmenování *hadr* ve významu harddisk nejspíše vzniklo metatezí – **hard** → **hadr**, *šampón*, s novým významem muže, který se o sebe přehnaně stará, je odvozeno jednoduchou asociací. Hygienický prostředek šampón v nás evokuje pocit čistoty a neologické pojetí slova šampón v sobě tento pocit zmnohonásobil. Adjektiva navoněný a namydlený (myšleno spíše posměšně), která jsou nejčastěji používána při popisu „šampónka“, jsou také odvozena od samotného jádra významu šampón. U *věčka*, ve významu typ mobilu, který lze rozevřít do tvaru „V“, je fyzická podobnost naprosto určující.

V tomto úkolu jsme sledovali významové posuny a rozšíření nových významů v současné mluvě studentů středních škol v Králíkách. Tabulka č. 1 obsahuje původní významy neologizmů a jejich následně přenesené významy, které považujeme za nové a nyní často používané a tedy předpokládáme jejich živost a v současné mluvě mladých lidí. V tabulce č. 2 jsou již zobrazené výsledky vzešlé ze samotného praktického výzkumu.

1)

Neologizmus	základní význam	přenesený význam
<i>hadr</i>	kus látky	harddisk - pevný disk
<i>šampón</i>	hygienický přípravek na mytí vlasů	moderní kluk
<i>šiša</i>	šiška na stromě	vodní dýmka
<i>tágo</i>	nástroj na kulečnick	taxi služba
<i>tankovat</i>	odebírat nějakou kapalinu	pít alkohol
<i>věčko</i>	zkratka pro písmeno "v"	typ mobilu

2)

Učiliště	Neologizmus	Přenesený význam
	<i>hadr</i>	na podlahu, harddisk, pevný disk, tvrdě
	<i>šampón</i>	na vlasy, gel-borec, manekýn, „emo“ styl, homosexuál, měšťák
	<i>šiša</i>	šiška, vodní dýmka, hlava, jméno
	<i>tágo</i>	na kulečnick, taxi, blbec, taxikář, taxík, tyč
	<i>tankovat</i>	tankovat benzín, vytočit někoho, chlastat, čepovat, kalit
	<i>věčko</i>	typ mobilu, rozvírací mobil, telefon

Gymnázium	Neologizmus	Přenesený význam
	<i>hadr</i>	harddisk, oblečení, kus látky
	<i>šampón</i>	vymóděný muž, nagelovaný borec, libový frajírek, metrosexuál
	<i>šiša</i>	vodní dýmka
	<i>tágo</i>	taxík, taxi, tyč na kulečnick
	<i>tankovat</i>	natankovat někomu, vytočit někoho, pít, čepovat
	<i>věčko</i>	typ mobilu, vyklápěcí mobil, otevírací telefon, mobil „V“

3) Interpretace výsledků

Z výsledků obecně vyplývá, že u vybraných neologizmů neustále dochází k vývoji mnohovýznamovosti a studenti na tyto významové posuny reagují převážně kladně.

Srovnáme-li vnímání neosémantizmů mezi školami, tak gymnazisté skoro 100 % uváděli přenesené významy slov. Studenti učiliště také znají převážně nové významy, ale už se ve větší míře objevovaly i odpovědi s původním významem slov. Tyto výsledky nejsou zapříčiněny pouze tím, že gymnazisté jsou více znalý nových významů a častěji je používají, ale také protože si uvědomovali, že celý dotazník je cíleně zaměřen na nová

slova, tedy i na nové obsahy formálně ustálených slov. Studenti učiliště na tento fakt často zapomínali a uváděli původní význam slov, i když třeba přenesený význam také znali. Ze souhrnných výsledků obou škol lze vyvodit, že neosémantizmus *véčko* má aktuálně nejvíce rozšířený význam – typ mobilu ve tvaru „V“. Neologizmus *véčko* v tomto významu zná převážná většina všech dotázaných. Odpovědi respondentů praktického výzkumu ukazují, že *véčko* se z periferie slovní zásoby přesouvá do jejího centra, alespoň toto tvrzení vychází ze shromážděného jazykového materiálu.

Neologizmy *hadr*, *šampón* a *tágo* respondenti už znají v jejich přenesených významech, tedy nejčastěji jako harddisk, muž, který se přehnaně stará o svůj zevnějšek a taxi služba, ale pořád jsou tato slova pevně spjata s jejich původním významem. Respondenti se nejvíce pozastavovali u neologizmu *šampón* a charakterizovali přenesený význam tohoto slova velice negativními konotacemi.

Nejvýraznější rozdíl mezi školami lze pozorovat u vnímání významu slovesa *tankovat*. Studenti učiliště nejčastěji uváděli, že se jedná o čerpání benzínu, tedy zmiňovali původní význam slova, ojediněle upřednostňovali význam konzumace alkoholu. Gymnazisté toto slovo znají spíše z ustálených spojení jako „netankuj do mě“ a „natankovat někomu“. Tyto frazeologizmy nesou významy – „neplet’ se do mě“ a „někomu namlátit“. Neologizmus *šíša* naopak převážná většina respondentů nezná a ve významu vodní dýmka používá *šíšu* jenom několik málo studentů.

Srovnáme-li přenesené významy slov, které vzešly z praktického výzkumu a jsou tedy živým prvkem českého jazyka, s předpokládanými významy neologizmů, tak můžeme konstatovat, že pouze sloveso *tankovat* nabývá jiných významů, než jsme uváděli v tabulce č. 1, jinak se naše hypotézy potvrdily. Neosémantizmy *véčko*, *hadr*, *šampón* a *tágo* respondenti znají a běžně používají. Neologizmus *šíša* ve významu vodní dýmka není rozšířený a není součástí aktuální slovní zásoby studentů středních škol v Králíkách.

4) Poznámky

Studenti učiliště ani v jednom případě neologizmy situačně neukotvili, tedy nepoužili k vysvětlení míněného významu větný kontext, ale vždy osvětlovali obsah neologizmů pomocí synonym. Tento způsob byl pro ně nejspíše snadnější a rychlejší, i když zde musíme zmínit výraznou neochotu studentů učiliště vůbec reagovat na tuto otázku. Gymnazisté způsoby odpovědí vhodně střídali podle konkrétního neologizmu. Reprezentativní vzorek odpovědí byl upraven dle pravidel českého pravopisu, protože studenti učiliště je nerespektovali.

2.1.3 Sémantické rozlišení adjektiv

Třetí otázka v praktickém užití ověřuje významovou závislost substantiva na adjektivu. Studenti tak měli za úkol přiřadit k přídavnému jménu svou vlastní jazykovou variantu, kterou považovali za adekvátní výběr k danému adjektivu. Tímto způsobem jsme chtěli zjistit, zdali respondenti vnímají významové nuance u „módních“ adjektiv *trendy*, *megový* a *suprový*. Neologizmus *trendy* je převzatý z anglického jazyka a ve větné skladbě může fungovat jako adjektivum i adverbium. Adjektivum *suprový* bylo vytvořeno derivací z původního tvaru adverbia *super* a následně staženo na *supr* + kmenotvorný sufix (intersegment) *-ov* a koncovku *-ý*. Adjektivum *megový* je odvozeno z kořeného morfému cizího původu *mega*, který má svůj základní význam jako matematicko-fyzikální vyjádření kvantity a uplatňuje se v hybridních složeninách. Ke komponentu hybridních kompozit *mega* je připojen intersegment *-ov* a koncovka *-ý*.

1) Statisticky významné případy odpovědí:

Gymnázium

- A) Trendy: *účes, oblečení, styl, design, mobil*
- B) Megový: *hit, harddisk, flashka, film, gameska, počítač*
- C) Suprový: *výlet, kluk, zážitek, pocit, hadříky, koncert*

Učiliště

- A) Trendy: *skvělý, out, in, oblečení, účes, model, auto*
- B) Megový: *velký, fleška, sex, hustý, trapný*
- C) Suprový: *výborný, sex, návrh, holka, motorka*

2) Interpretace výsledků

Z výsledků lze vyvodit, že výběr substantiv je do jisté míry významově závislý na daném adjektivu. Sémantické rozdíly mezi adjektivy jsou také znatelné. *Trendy* je nejčastěji využíváno ve významu moderní či dobový, *megový* je chápáno v jeho primárním významu, jako výraz hodnotící kvalitu výpočetní technologie (Mega=fyzikální jednotka). Sémantická funkce adjektiva *suprový* se často kryje s funkcí adverbia *super*. Formální kongruenci substantiva a adjektiva studenti striktně nedodržovali, a tak vznikala tato neshodná slovní spojení – *megový fleška, suprový holka*. Spektrum odpovědí studentů gymnázia bylo pestré, výrazy se neopakovaly a obsáhly velké množství tematických oblastí. Výše jsem uvedla jenom pouhý zlomek z jejich nápaditých odpovědí, které vypovídají o jejich bohaté slovní zásobě a „jazykové fantazii“. Naopak tematické zaměření výrazů, které uvedli studenti učiliště, lze shrnout do třech skupin – sex, dopravní prostředky a jejich dokonalý vzhled. Studenti učiliště také často uváděli synonyma adjektiv místo substantiv, opisovali tak význam uvedeného adjektiva významově podobným.

Ze srovnání výsledků gymnázia a učiliště vyplývá, že gymnazisté mají větší jazykové zázemí a cítí jemný rozdíl mezi významy adjektiv. Studenti učiliště od sebe slova opisovali a nerespektovali sémantické rozdíly adjektiv.

3) Poznámky

Sémantické nuance adjektiv *megový, suprový a trendy* lze lépe pozorovat na materiálu z gymnázia, protože více jak polovina respondentů z učiliště na tuto otázku nereagovala, a ostatní se omezili na jedno slovo, většinou stejné.

2.1.4 Ortograficko-ortoepická adaptace anglicizmů v českém jazyce

Na obohacování slovní zásoby češtiny se významně podílejí převzatá cizojazyčná pojmenování a v současné době, mezi ostatními přejatými lexémy, mají výsadní postavení anglicizmy. Množství slov přejatých z angličtiny v současnosti neustále stoupá a proces přejímání je chápán jako proces integrace přejatého prvku do přebírajícího lexika. Anglicizmy nacházejí uplatnění v různých typech a sférách komunikace.

V druhém úkolu našeho dotazníku jsme se zaměřili na problematiku anglicizmů a jejich formální adaptaci. Uvedli jsme deset anglicizmů a respondenti měli na výběr zápis původní, anglický nebo přizpůsobený českému jazyku, počeštělý. Podle preferencí anglických či českých zápisů přejímek jsme měli možnost pozorovat míru ortograficko-ortoepické adaptace vybraných anglicizmů v češtině.

Ortograficko-ortoepická adaptace zahrnuje dva procesy:

- a) pravopisná adaptace
- b) výslovnostní adaptace

Tyto dva procesy probíhají většinou současně a navzájem se ovlivňují. Podle Martinové, dochází k oslabení tendence počešťování přejatých slov. Ověříme si tento výrok na materiálu studentů středních škol v Králíkách.

Výsledky druhého úkolu jsou zpracovány tímto způsobem:

- 1) Výsledná tabulka hodnot + procentuální vyjádření
- 2) Interpretace výsledků
- 3) Poznámky

1)

Učiliště		anglický zápis	český zápis	nic	Gymnázium		anglický zápis	český zápis	nic
	Webka/ Vebka	63	12	5		Webka/ Vebka	70	2	8
	Mojito/ Mochito	19	53	8		Mojito/ Mochito	42	34	4
	Casting/Kasting	20	57	3		Casting/Kasting	76	0	4
	Flashka/Fleška	16	63	1		Flashka/Fleška	36	42	2
	Comp/Komp	27	53	0		Comp/Komp	57	19	4
	Tag/Teg	45	24	11		Tag/Teg	70	6	4
	Skypeovat/Skajpovat	20	51	9		Skypeovat/Skajpovat	61	15	4
	Vygooglit/Vyguglit	31	33	16		Vygooglit/Vyguglit	72	4	4
	Codec/Kodek	24	49	7		Codec/Kodek	42	31	7
	Checknout/Čeknout	12	64	4		Checknout/Čeknout	38	36	6

%		anglický zápis	český zápis	nic	%		anglický zápis	český zápis	nic
Učiliště	Webka/ Vebka	79%	15%	6%	Gymnázium	Webka/ Vebka	87,5%	2,5%	10%
	Mojito/ Mochito	24%	66%	10%		Mojito/ Mochito	52,5%	42,5%	5%
	Casting/Kasting	25%	71%	4%		Casting/Kasting	95%	0%	5%
	Flashka/Fleška	20%	79%	1%		Flashka/Fleška	45%	52,5%	2,5%
	Comp/Komp	34%	66%	0%		Comp/Komp	71%	24%	5%
	Tag/Teg	56%	30%	14%		Tag/Teg	87,5%	7,5%	5%
	Skypeovat/Skajpovat	25%	64%	11%		Skypeovat/Skajpovat	76%	19%	5%
	Vygooglit/Vyguglit	39%	41%	20%		Vygooglit/Vyguglit	90%	5%	5%
	Codec/Kodek	30%	61%	9%		Codec/Kodek	52,5%	39%	8,5%
	Checknout/Čeknout	15%	80%	5%		Checknout/Čeknout	47,5%	45%	7,5%

2) Interpretace

Studenti učiliště převážně preferují pravopisnou i výslovnostní adaptaci anglicizmů v českém jazyce. Ortograficko-ortoepické adaptaci podléhají především slova, jejichž výslovnostní a pravopisná podoba se příliš neliší, jako např. *comp*, *codec* nebo *casting* (český zápis u studentů učiliště vždy výrazně převažoval). Tyto anglicizmy se jednoduše přizpůsobují výslovnosti, pouhou náhradou písmene (k → c). Studenti učiliště často neznají anglické pojmenování v jeho původní grafické podobě a setkají se s ním až po ortograficko-ortoepické adaptaci, proto jim je bližší počestělý zápis, který už mají zažitý. Např. u slova *checkout* převážná část studentů učiliště zvolila český zápis, protože anglickou verzi neznali a mysleli se, že se jedná o domácí slovo. Výrazný rozdíl mezi odpověďmi respondentů z gymnázia a učiliště lze také zpozorovat u slovesných neologizmů – *skypeovat*, *vygooglit* – kdy gymnazisté zásadně odmítli české zápisy a studenti učiliště naopak preferovali adaptovaný zápis - *skajpovat*.

Výjimku jsme zaznamenali u neologizmů *webka* a *tag*, kdy studenti učiliště upřednostnili zachování autentického pravopisu a tím se shodli se svými kolegy z gymnázia.

Výsledky gymnázia potvrdily odklon od ortograficko-ortoepického počest'ování anglicizmů v nové lexikální vrstvě. Respondenti převážně akceptují původní anglický zápis a dávají mu přednost před počestělým výrazem. Nejvýrazněji jsme to zaznamenali u neologizmů *webka*, *tag* a *casting*, kde se procentuální vyjádření výsledků pohybovalo vždy kolem 90 %. Tento fakt je dán celkovou koncepcí vzdělávání na všeobecných **gymnáziích**, které se přizpůsobují současné jazykové situaci a věnují větší pozornost studiu cizích jazyků, především celosvětově rozšířené angličtině. Studenti se tak stávají mluvčími s velmi dobrou znalostí angličtiny a většinou jako první registrují nové anglicizmy v české slovní zásobě. Student gymnázia se s novým pojmenováním seznámí skrze anglické slovo, zapamatuje si jeho grafickou i zvukovou stránku a potom mu počestělý výraz připadá nadbytečný a často i komický.

3) Poznámky

Nulové reakce ze strany respondentů jsme zanesli do výsledných tabulek. Neologismus *checkout* musel být studentům učiliště zvukově přiblížen a následně byla vysvětlena jeho výslovnostní adaptace v českém lexiku.

2.1.5 Prefixy *profi-* a *euro-* v praktickém užití

Tvoření hybridních složenin, které obsahují domácí i cizí lexikální základ, je v současné jazykové situaci velice časté. Ve čtvrtém úkolu sledujeme praktické užití hybridních útvarů, které mají povahu „afixoidu“.¹⁴

Morfémy *profi-* a *euro-* byly v počáteční fázi motivovány souslovím o struktuře adjektivum + substantivum. Následně vytvořené afixoidy jsou zkrácená adjektiva obsažená ve výchozím sousloví. *Profesionální sportovec* → ***profi****sportovec*, *Evropská okna* → ***euro****okna*. Prefixoid *profi-* vyjadřuje stupeň vlastnosti.

Neustále narůstá počet hybridních slov a útvarů, v nichž se opakuje stejný komponent.

Z primárních prefixoidů jsou analogicky tvořeny další hybridy. Čtvrtý úkol dotazníku je zaměřený právě na vznik a šíření hybridních složenin. Respondenti měli za úkol napsat 5 výrazů s využitím hybridních prefixů *profi-* a *euro-*.

1) Statisticky nejvýznamnější hybridní kompozita:

Gymnázium

- A) s prefixem *euro-*: *europarlament*, *eurorébus*, *eurookna*, *eurodům*, *euoregion*,
euroasie, *eurokomisař*, *eurobankovka*, *europoslanec*,
eurosport, *euroostuda*, *eurovize*
- B) s prefixem *profi-*: *profil*, *profiúvěr*, *profipůjčka*, *profihráč*, *profik*, *profiherec*,
profijezdec, *profilicence*, *profitovat*, *profibydlení*

Učiliště

- A) s prefixem *euro-*: *europa*, *eurosvářeč*, *eurospojka*, *euoregion*, *europský*,
euromince, *eurookna*, *europplast*, *europamebel*, *europalety*,
eurolepič
- B) s prefixem *profi-*: *profiúvěr*, *profisvářeč*, *profináradí*, *profesionál*, *profik*,
profiagent, *profident*, *profit*, *profiřidič*, *profil*, *protijezdec*

¹⁴ Afixoid – morfém přechodného charakteru mezi kořenovým a afixálním

2) Interpretace výsledků

Výsledky nás přesvědčily o tom, že hybridní útvary *profi-* a *euro-* jsou již stabilizované v lexiku českého jazyka a jejich užívání je rozšířené mezi studenty středních škol v Králíkách. Odvozená skupina hybridních složenin z prefixoidů *euro-* a *profi-* je velmi široká. V odpovědích respondentů je znatelné jejich studijní zaměření. Studenti gymnázia, kteří disponují všeobecným přehledem, nejčastěji uváděli složeniny z oblasti politiky, ekonomiky a také sportu (*europarlament, profiúvěr*). Střední odborné učiliště je již cíleně zaměřeno na obor opravář zemědělských strojů a tato odborná specializace ovlivnila odpovědi studentů a odráží jejich aktuální slovní zásobu. Studenti učiliště nejčastěji uváděli složeniny, které souvisejí s jejich oborem a s kterými se běžně setkávají (*eurosvářeč, eurolepič, profináradí*).

Pouze na dvou hybridních složeninách se obě školy shodly – *profiúvěr a euroregion*.

Nejčastěji uváděné slovo *profiúvěr* je důkazem, že média a televizní reklama mají velký vliv na naše jazykové podvědomí. Vysoká frekvence neologizmu *euroregion* je zapříčiněna tím, že tento výraz je už obsažen v prvním cvičení a studenti ho pouze opsali. Studenti nevnímají rozdíl mezi prefixem a samotným základem slova (*profil*) a nepoznají, že se už jedná o sufix *-ík* (*profík*).

3) Poznámky

Studenti učiliště tento úkol často vynechávali nebo vytvářeli své vlastní složeniny, které byly nečitelné. Skoro u všech respondentů jsme zaznamenali zápis složeniny se spojovníkem uprostřed nebo psáno zcela odděleně (*profi – řidič, euro okna*).

2.1.6 Neologizmy versus učitelé

Tuto doplňkovou otázku jsme do dotazníku zařadili spíše pro zajímavost a chtěli jsme tímto způsobem zjistit, která neologická hesla používají pedagogové při vyučování a zdali mohou studenti některé neologizmy znát z jejich úst. Záměrně jsme vybrali neologizmy ze spisovné i nespisovné vrstvy českého jazyka.

1)

Učiliště		ano	ne	Nic	Gymnázium		ano	ne	nic
	Boom	8	61	11		Boom	6	70	4
	Comp	43	28	9		Comp	67	9	4
	Euroregion	17	53	10		Euroregion	57	15	8
	Flashka	40	29	11		Flashka	55	19	6
	Hospa	21	51	8		Hospa	13	61	6
	Hospitz	3	70	7		Hospitz	17	57	6
	Mrtě	14	56	10		Mrtě	9	62	9
	Retko	32	39	9		Retko	18	56	6
	Skypeovat	15	56	9		Skypeovat	21	50	9
Vytunit	31	40	9	Vytunit	13	59	8		

Učiliště		ano	ne	Nic	Gymnázium		ano	ne	nic
	Boom	10%	76%	14%		Boom	8%	87%	5%
	Comp	54%	35%	11%		Comp	84%	11%	5%
	Euroregion	21%	66%	13%		Euroregion	71%	19%	10%
	Flashka	50%	36%	14%		Flashka	69%	24%	7%
	Hospa	26%	64%	10%		Hospa	16%	77%	7%
	Hospitz	4%	87%	9%		Hospitz	21%	71%	7%
	Mrtě	17%	70%	13%		Mrtě	11%	78%	11%
	Retko	40%	49%	11%		Retko	23%	70%	7%
	Skypeovat	19%	70%	11%		Skypeovat	26%	63%	11%
Vytunit	39%	50%	11%	Vytunit	16%	74%	10%		

2) Interpretace výsledků

Percepce neologizmů pedagogy gymnázia a učiliště je obdobná, učitelé vybrané neologizmy při výuce převážně nevyužívají. Výsledky z odpovědí studentů učiliště vykazují vyšší frekvenci užití neologizmů při výuce na učilišti než na gymnáziu.

Učitelé gymnázia nejčastěji užívají při vyučování neologizmy *comp* (84 %), *euroregion* (71 %) a *flashka* (69 %). Učitelé učiliště se shodují s gymnaziálními pedagogy v převaze užívání neologizmů z oblasti výpočetní technologie *comp* (54 %) a *flaska* (50 %), ale naopak se výrazně liší při hodnocení četnosti využití neologismus *euroregion* (21 %).

Domnívám se, že pedagogové by měli při výuce hovořit spisovně, aby si studenti podvědomě zvykli na spisovný jazyk a vnímali ho jako přirozený nástroj komunikace.

Učitel by měl být pro studenty určitým „jazykovým vzorem“.

3) Poznámky

Nesmíme zapomenout zmínit, že výsledné hodnoty nemůžeme považovat za relevantní odraz skutečné situace při vyučování, protože výsledky jsou zkreslené tím, že na otázku využití neologizmů pedagogy odpovídali studenti, kteří mohou záměrně pozměnit svou odpověď, aby poškodili učitele, autority. Myslím si, že např. u neologizmu *retko*, které podle studentů učiliště používá 40 % jejich pedagogů, se jednalo právě o vědomé zatajení skutečné informace nebo o způsob projevení žertu ze strany studentů.

2.1.7 Zamyšlení respondentů nad podstatou neologizmů

Poslední dvě otázky jsou zcela otevřené a respondenti tak dostali prostor vyjádřit svůj vlastní názor na problematiku neologizmů.

1) Statisticky výrazné varianty odpovědí studentů gymnázia:

„Proč si myslíte, že zrovna v mluvě mladých lidí se neologizmy vyskytují nejčastěji?“

Protože jsou mladí a žijí v 21. století. Protože stará slova jsou trapná. My potřebujeme něco nového. Znají je z internetu. Protože se tak mluví ve školách, kde je nejvíce mladých lidí, a ne třeba na úřadě. Nechtějí mluvit spisovně. Mladí chtějí mluvit

moderně, přirozeně. Mladí se chtějí odlišit od nudných dospělých. Zkracují si dlouhá slova. Každá generace si vytváří vlastní výrazy. Protože nejsou spisovná a jsou in. Dobře to zní a většina mladých nechce mluvit spisovně. Zkomolí anglické výrazy.

„Proč vlastně používáte neologizmy?“

*Mluvit spisovně je nuda. Protože je to moderní. Ani nevím, prostě chceme a hlavně nás nebaví mluvit spisovně. Zkrácení slov, nemusím vysvětlovat o co jde. Abych nevypadl ze společnosti. Protože mě nebaví mluvit spisovnými výrazy. Jsem na ně zvyklá a jsou fajn. Nevím, převezmu je od ostatních. Líbí se mi. Používám neologizmy, aby mi rozuměli přátelé. Abych ušetřila znaky v sms a na icq. Abych byla „cool“ a rozuměli mi kámoši. **Prtž.** to používají všichni kolem mě.*

2) Statisticky výrazné varianty odpovědí studentů učiliště:

„Proč si myslíte, že zrovna v mluvě mladých lidí se neologizmy vyskytují nejčastěji?“

Mladí jsou ovlivnitelný. Protože jsou pubertální. Protože je to normální řeč mladých. Z „machroviny“. Nečtou. Protože je to z Ameriky. Neradi mluví spisovně. Chtějí se odlišovat. Mrtě dobrý slova. Je to moderní trend. Je jiná doba. Nevím.

„Proč vlastně používáte neologizmy?“

*Jsou stručnější než některé spisovné výrazy. Připadám si chytřejší. Protože jsou in. Jsou to kratší slova. Zní to líp než spisovná mluva. Mluví tak každý. Rodiče mi nerozumí. Držím se s dobou. Lepší výslovnost. Je mi to přirozenější. Zpestření jazyka. **Newím.***

3) Interpretace výsledků

Z tohoto názorného výběru odpovědí vyplývá, že studenti středních škol v Králíkách používají neologizmy ve funkci jazykového prvku, který je sjednocuje s vrstevníky a usnadňuje jim společnou komunikaci, a zároveň je odlišuje od starší generace. Respondentům zcela vyhovuje, že rodiče nerozumí jejich rozhovoru a vymýšlejí tedy neustále nové, neotřelé tvary, které se stávají běžnou součástí jejich slovní zásoby. Nové slovo či sousloví se mezi studenty rychle šíří, protože se vzájemně napodobují a kopírují. Studenti gymnázia také zmiňovali, že neologizmy jim umožňují vyjadřovat se moderně, přirozeně. Spisovný jazyk je zde tedy chápán jako něco nepřirozeného, jako limitující útvar, školní nařízení, které s radostí porušují. Studenti učiliště striktně odmítají spisovný lexikon českého jazyka kvůli lepší a snadnější výslovnosti neologizmů, zpestření jazyka, přirozenosti a stručnosti. Obecně lze tedy říci, že spisovný útvar českého jazyka je studentům vzdálený, cizí a nepoužívají ho v běžné mluvě.

Rychlost a stručnost. Tyto argumenty jsou nejčastější u obou škol. V době mobilních telefonů (SMS), internetu (Icq, Skype) a celkové uspěchané době se jazyková ekonomie uplatňuje velice hojně. Studenti vyžadují, aby se nástroj komunikace přirozeně přizpůsobil jejich zbesilému životnímu tempu. Zkratky a zkratková slova jsou stále častější součástí slovní zásoby. Studenti středních škol tedy neologizmy přijímají a vnímají naprosto přirozeně, většinou ani netuší, že se jedná o neologizmy.

Odpovědi respondentů se dají shrnout do 5 základních bodů:

- A) nechut' mluvit spisovně
- B) odlišení se od dospělých
- C) zkracování a zjednodušování slov, rychlost
- D) být moderní, „in“, „cool“
- E) napodobování, zapadnutí do kolektivu

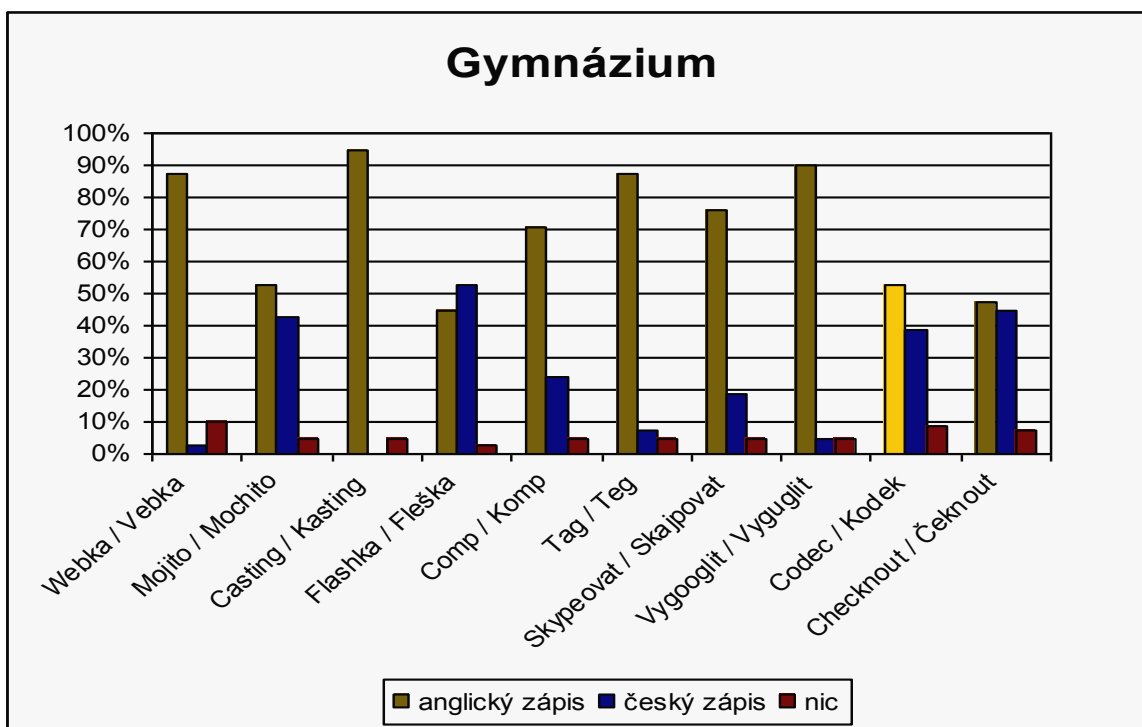
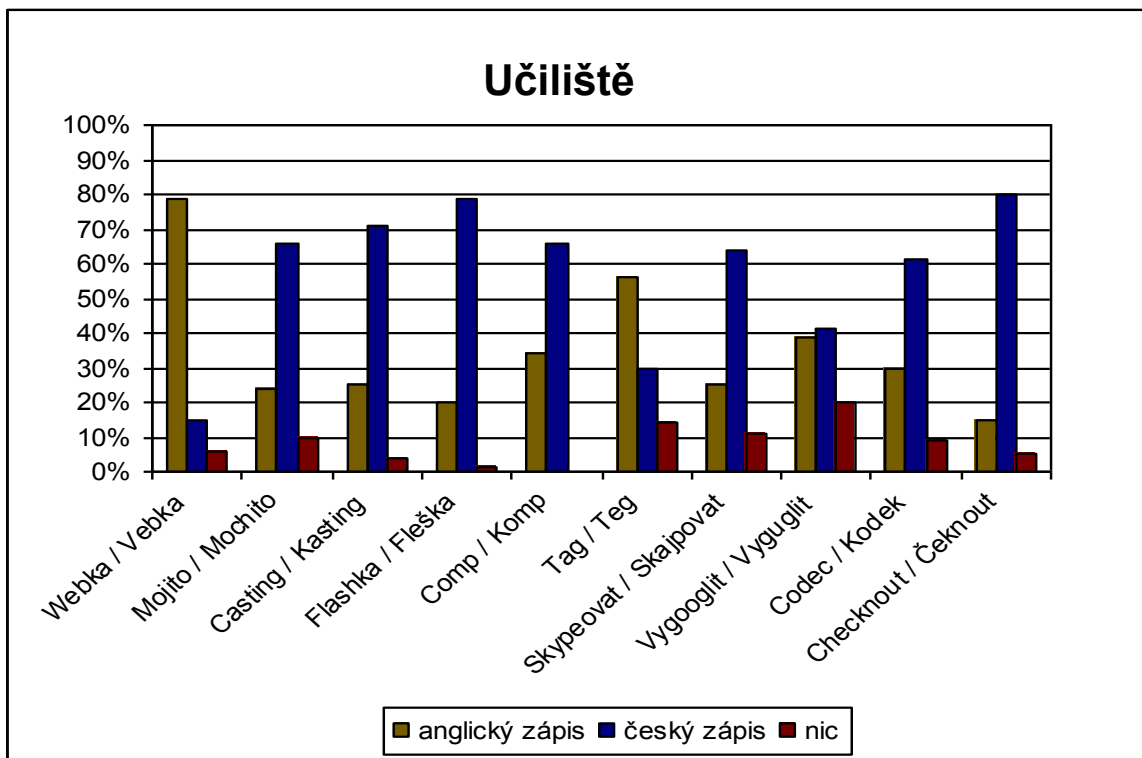
4) Poznámky

Studenti učiliště tyto otázky často vynechávali nebo reagovali jednoslovně – *neznám*, *nepoužívám*, *nevím*. Naopak studenti gymnázia měli zájem vyslovit své stanoviska k problematice neologie.

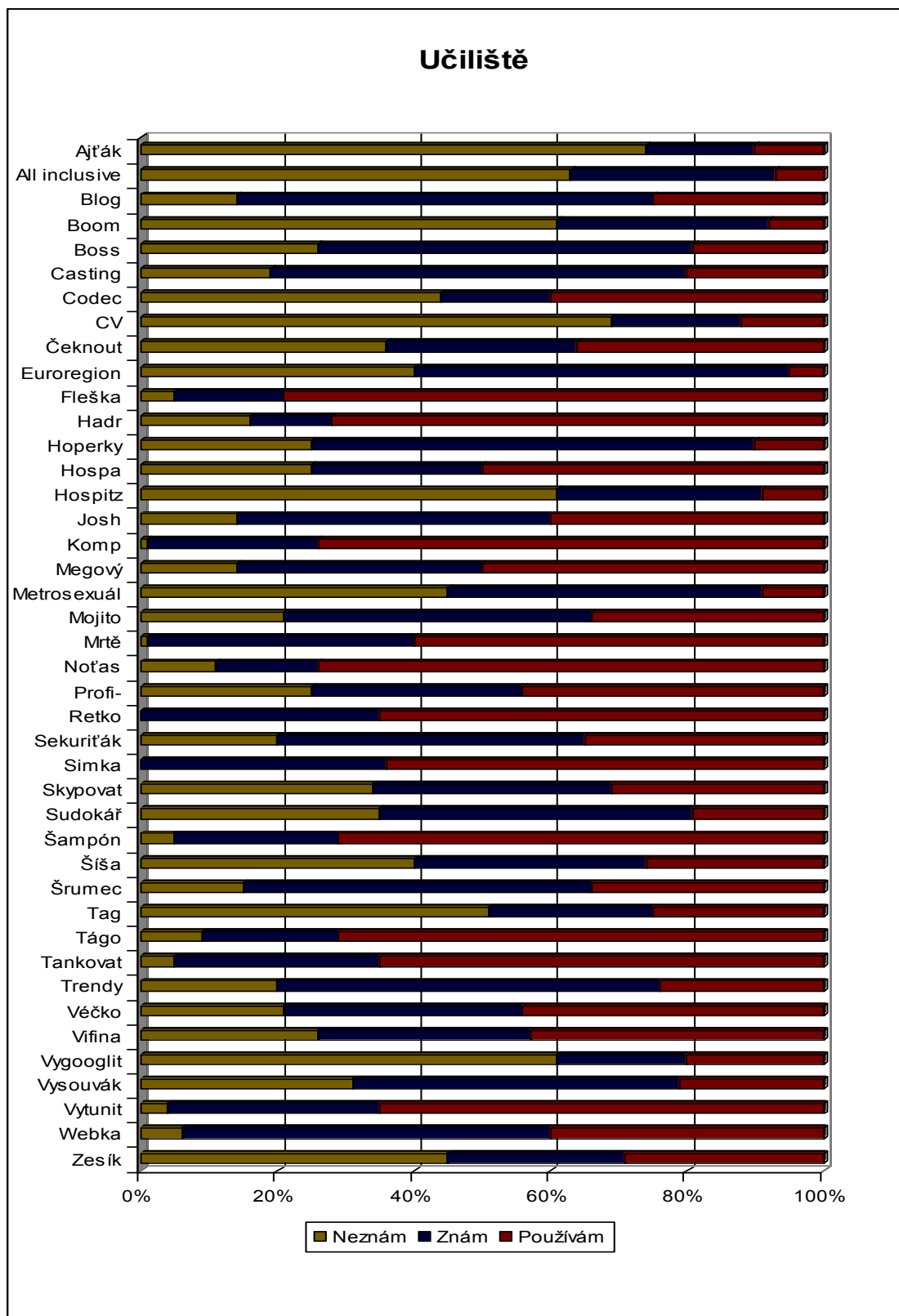
Písemně zaznamenané názory respondentů na otázku neologizmů jsou opět upravené podle pravidel českého pravopisu, pouze dva zápisy odpovědí jsem ponechala v jejich autentickém provedení – *newím* a *prtž*. – a to kvůli praktickému dokladu aktuálních neologických projevů mezi studenty. *Newím* – grafické zpestření jazyka a vědomé narušení ortografických pravidel češtiny použitím dvojitého „v“ na místě jednoduchého. *Prtž*. je zkratka podřadné spojky protože a nejspíš původně vznikla kvůli šetření znaků při psaní krátké textové zprávy, ale nyní se díky dalším internetovým programům, které umožňují komunikaci na jakoukoliv vzdálenost, velmi rozšířila a mladí lidé ji používají běžně. Oceňují zrychlení a zjednodušení komunikace - projev neustálého vzestupu jazykové ekonomie.

III. Grafické znázornění výsledků

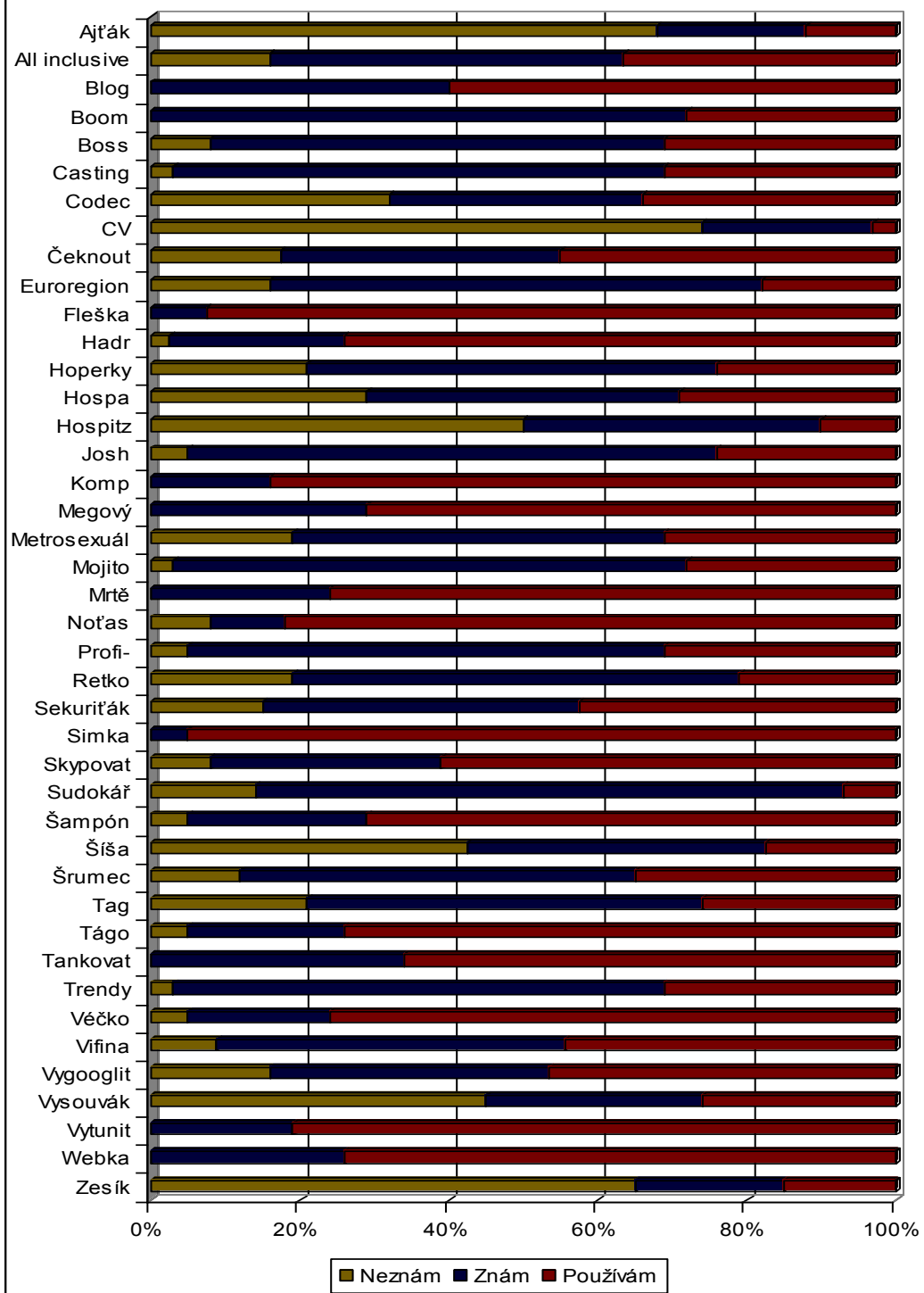
1. ortografická adaptace anglicizmů

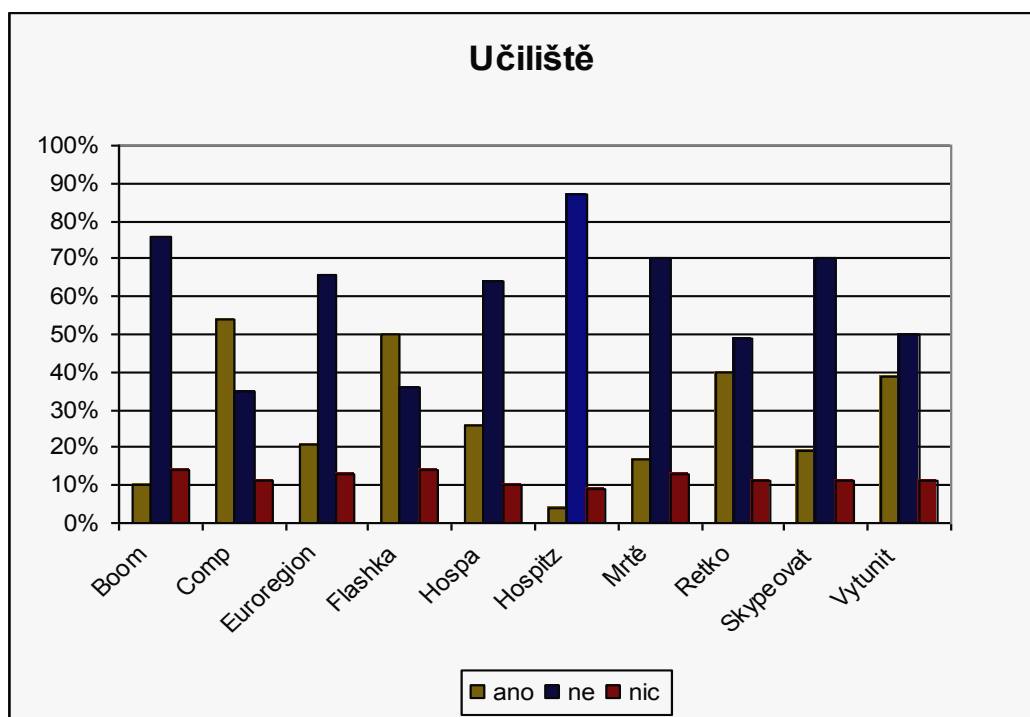
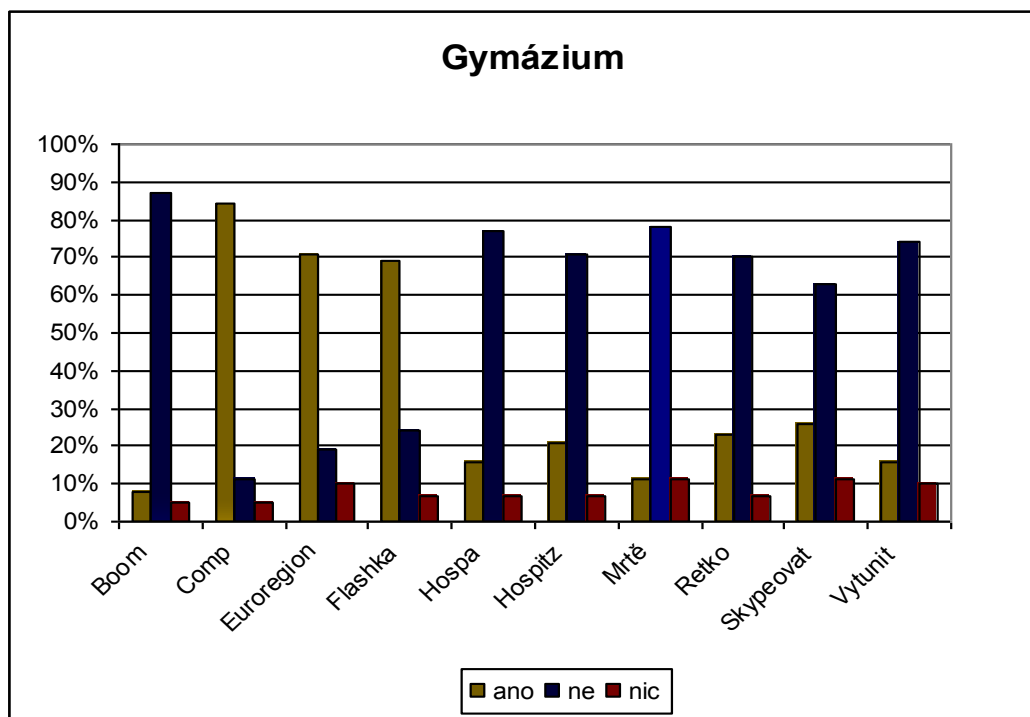
2. Základní znalost neologizmů

Gymnázium

3. učitelé versus neologizmy

Závěr

Práce *Neologizmy v současné slovní zásobě studentů středních škol v Králikách* přinesla mnohé dílčí výsledky, které jsme již zmínili v jednotlivých kapitolách, a nyní se je pokusíme přehledně uspořádat v závěrečném shrnutí.

V úvodu jsme vyřkli hypotézy ohledně závěrečných výsledků, kde ústřední pozici zaujímal fakt, že typ a zaměření školy, konkrétně všeobecné gymnázium a střední odborné učiliště, má určitý podíl na vývoji slovní zásoby studenta, na jeho orientaci ve specifické oblasti lexikologie - v **neologii**. Naše domněnky o mnohých odlišnostech se potvrdily. Nejvýraznější rozdíly, které jsme získali dotazníkovým šetřením mezi dvěma školami různých typů vzdělávání, vzešly z výsledků čtvrtého úkolu - ortografická adaptace anglicizmů. Studenti učiliště převážně preferovali pravopisnou i výslovnostní adaptaci anglicizmů v českém jazyce. Slovesné neologizmy *skypeovat*, *vygooglit* a anglicizmy s podobnou výslovností s českým jazykem *codec*, *casting* a *komp* byly předmětem odlišnosti mezi školami. Výsledky gymnázia naopak potvrdily odklon od ortograficko-ortoepického počešťování anglicizmů v nové lexikální vrstvě. Respondenti z gymnázia převážně akceptují původní anglický zápis a dávají mu přednost před počešťelým výrazem. Touto interpretací výsledků se potvrdily hypotézy, které jsme uvedly v úvodu práce. Výsledky jsou ovlivněny typem studia. Gymnazisté věnují větší pozornost studiu cizích jazyků, především angličtiny, a proto více znají anglické výpůjčky a převážně preferují původní zápisy anglicizmů.

V odpovědích respondentů na pátý úkol dotazníku (prefixy *profi-* a *euro-*) je také znatelné jejich studijní zaměření. V úvodu jsme předpokládali, že studenti gymnázia budou více znát neologizmy z tematické oblasti společenských věd a studenti učiliště z technických oborů, což se nám v tomto cvičení potvrdilo. Gymnazisté uváděli kompozita z oblasti politiky, ekonomiky a sportu (*europoslanec*, *euroregion*, *protihráč*, *profiúvěr*). Studenti učiliště nejčastěji zmiňovali složeniny, které souvisejí s jejich oborem a s kterými se běžně setkávají (*eurosvářeč*, *eurolepič*, *profináradí*).

Výsledky nám nepřinesly pouze rozdíly mezi vybranými školami, ale všimli jsme si také společných prvků, které nám posloužily k zobecnění určitého neologického rysu na celou středoškolskou mládež v Králikách. Zjistili jsme, která nová slova jsou skutečně

živá a mají potřebnou míru perspektivity stát se běžnou součástí slovní zásoby mládeže na Králicku, a naopak, která vybraná slova studenti vůbec neznají. Výsledky nás přesvědčily o tom, že neologizmy *ajták* a *cívčko* nejsou běžnou součástí mluvy středoškoláků v Králikách. Přes 70 % studentů na obou školách tato nová slova nezaregistrovali, neznají je. Jejich definice nejsou ani nikde zachyceny, je tedy možné, že postupem času úplně zaniknou.

Naopak výsledky dotazníkového šetření ukázaly, že neologizmy z tematické oblasti výpočetní a mobilní technologie *fleška*, *komp*, *noťas* a *simka* jsou už velice rozšířené, všeobecně známé a mládež na Králicku je používá přirozeně a běžně. Neologizmus *simka* se už začlenil do centra slovní zásoby u devadesáti pěti procent respondentů z gymnázia, ale studenti učiliště byli ve svém hodnocení skoro o třicet procent níže. Gymnazisté *simku* používají velice často, a tudíž tento neologizmus můžeme označit za živé, ustálené a užívané slovo v aktuální slovní zásobě studentů gymnázia v Králikách. Neologizmus *retko* je zase běžnou součástí slovní zásoby studentů učiliště, výsledky zde byly stoprocentní.

Srovnáme-li vnímání neosémantizmů mezi školami, tak gymnazisté skoro 100 % uváděli přenesené významy slov a studenti učiliště ve větší míře znají vybrané neologizmy v primárním, základním významu. Největší rozdíl ve výsledcích jsme zaznamenali při výkladu významové složky slovesa *tankovat*. Neologizmus *věčko* v přeneseném významu typu mobilu ve tvaru „V“ je nejvíce rozšířený neosémantizmus v mluvě středoškolské mládeže v Králikách. Neosémantizmy *věčko*, *hadr*, *šampón* a *tágo* respondenti z obou škol znají a běžně používají již v přeneseném významu. Neologizmus *šiša* ve významu vodní dýmka není rozšířený a není součástí aktuální slovní zásoby studentů středních škol v Králikách.

Všeobecně se dá říci, že respondenti často ani netuší, že používají neologizmy, protože tyto výrazy jsou pro ně přirozenými prvky komunikace. Naopak spisovnou formu českého jazyka odmítají, protože jim připadá cizí a složitější.

Shrneme-li zmíněné výsledky, tak musíme konstatovat, že schopnost porozumění neologizmům a neologickým projevům v současné slovní zásobě středoškolské mládeže na Králicku je ovlivněna typem školy. Gymnázium poskytuje svým studentům všeobecné vzdělání ve všech oborech, učiliště se specializuje pouze

na jeden obor a ostatní předměty jsou spíše v pozadí. Dotazník byl vystavěn tak, aby se tam objevily neologizmy z různých tematických oblastí a respondenti měli možnost prokázat své znalosti a jazykovou vybavenost. Jazykové schopnosti studenta gymnázia, konkrétně znalost neologizmů, schopnost jejich porozumění a tvorby jsou obecně na vyšší úrovni a domnívám se, že právě typ studia rozvinul jejich schopnost porozumění neologizmům.

Do budoucna se dá očekávat, že se bude v mluvě středoškolské mládeže objevovat více nových zkratek a zkratkových slov, protože mladí lidé chtějí zrychlit proces komunikace. Tento směr vývoje v oblasti neologie nám naznačily i výsledky dotazníku. Studenti často uváděli zkrácené tvary výrazů a nová zkratková slova celkem běžně, např. prtž., pls., btw., mmnt., aj.

Slovní zásoba jazyka je dynamický, pohyblivý systém, který musí neustále reagovat na nové skutečnosti, a v této práci jsme se pokusili zachytit současný stav vnímání neologizmů mezi studenty středních škol v Králíkách. Domnívám se, že již nyní dochází k aktualizaci slovní zásoby mládeže a jsou vytvářena další nová slova.

Použitá literatura

- ČEJKA, Mirek. *Česká lexikologie a lexikografie*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1992. 53 s.
- ČERNÝ, Jiří. *Úvod do studia jazyka*. 1. vyd. Olomouc : Rubico, 1998. 247 s.
- EDVARD, Lotko. *Slovník lingvistických termínů pro filology*. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého, 1999. 113 s.
- FILIPEC, Josef, ČERMÁK, František. *Česká lexikologie*. 1. vyd. Praha : AV, 1985. 284 s.
- HAUSER, Přemysl. *Nauka o slovní zásobě*. 2. vyd. Praha : SPN, 1986. 196 s.
- HAVLÍK, Radomír, KOŤA, Jaroslav. *Sociologie výchovy a školy*. 1. vyd. Praha : Portál, 2002. 174 s.
- HUGO, Jan. *Slovník nespisovné češtiny*. 2. vyd. Praha : Maxdorf, 2006. 460 s.
- KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek, PLESKALOVÁ, Jana. *Encyklopedický slovník češtiny*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2002. 604 s.
- KRAUS, Jiří, et al. *Nový akademický slovník cizích slov*. 1. vyd. Praha : Academia, 2007. 879 s.
- MARTINCOVÁ, Olga, et al. *Nová slova v češtině : Slovník neologizmů*. 1. vyd. Praha : Academia, 1998. 356 s.
- MARTINCOVÁ, Olga, et al. *Nová slova v češtině : Slovník neologizmů 2*. 1. vyd. Praha : Academia, 2004. 568 s.
- MARTINCOVÁ, Olga. *Problematika neologizmů v současné spisovné češtině*. 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 1983. 160 s.
- NÁDBĚLA, Josef. *Velký počítačový slovník. Výklad pojmů, výrazů a zkratek z počítačové terminologie*. 1. vyd. Kralice na Hané : Computer Media s. r. o., 2004. 454 s.
- REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. 1. vyd. Voznice : Leda, 2001. 752. s.
- SOCHOVÁ, Zdeňka, POŠTOLKOVÁ, Běla. *Co v slovnících nenajdete*. 1. vyd. Praha : Portál, 1994. 204 s.
- www.wikipedia.cz

